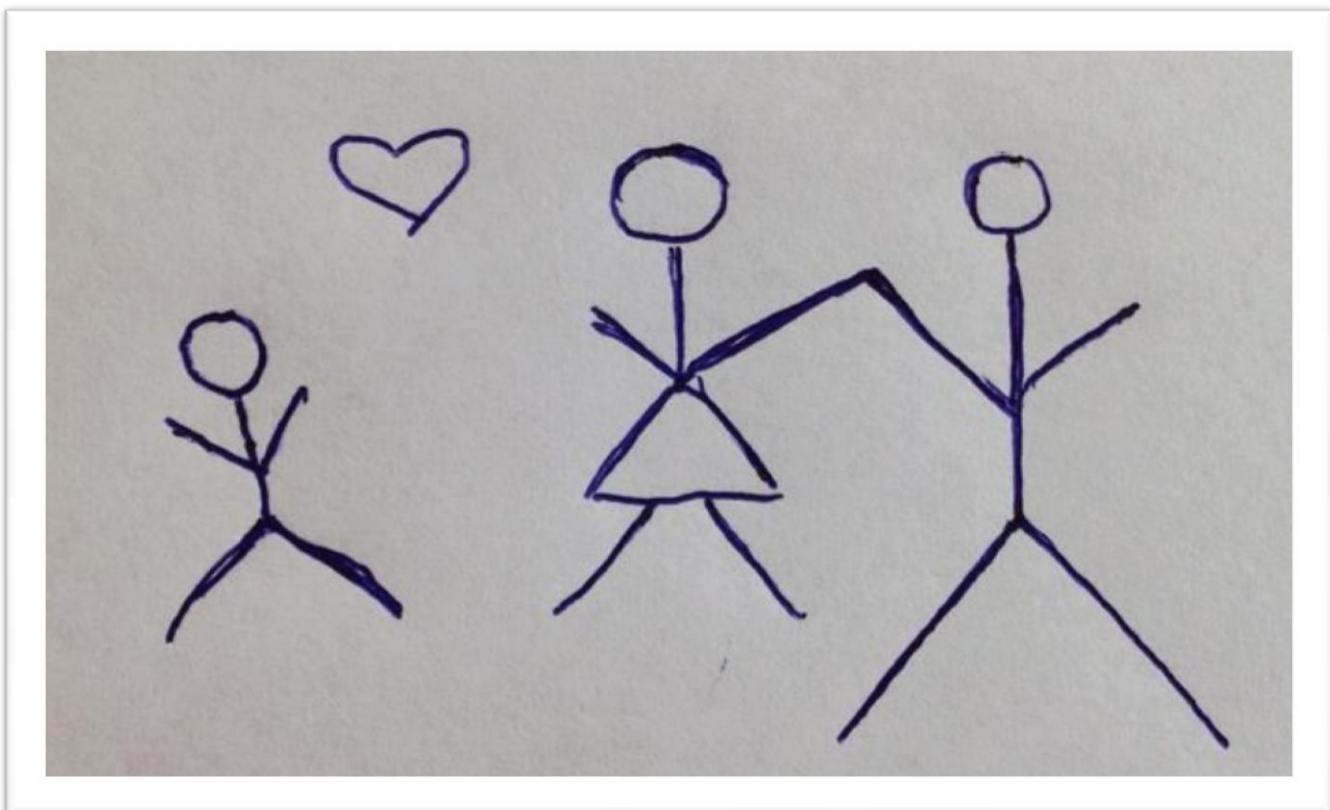

HVAD ER SØSKENDE?

GRUPPE 5

BURAK ØKTEN

CHRISTIAN DELEURAN PEDERSEN

ESBEN THYGE OLSEN

ESTHER KAMILLE HJORTH

MARIA FREDERIKKE SØNDERGAARD NIELSEN

METTE FRISGAARD DREIER

VEJLEDER

ALLAN WESTERLING

ABSTRACT

This project investigates the relevance of siblingships in modern society. Our interest concerns the importance of the relationship between siblings. We want to understand the relevance of a good emotional sibling relationship. Our approach prioritizes the bonds between people. In doing that, we are contributing with new interpretation and understandings into the theoretical debates about the studies of modern families.

Our method to understand the significance of sibling relationship, have been to interview people about their emotions of their own sibling relationship. Our empirical research have been compared to our theoretical base of Janet Carsten (2004), Carol Smart (2007), Dencik et.al. (2008) and Winther et.al. (2014). This theoretical field have its starting point with Janet Carsten's anthropological studies of kinship. We are including sociological studies by Carol Smart to understand the influences of the everyday life on the individual informants. Dencik adds to our understanding of the fluidity of family constellations in modern society - which we have compared and discussed with the brand new studies of emotive sibling relationship done by Winther et al.

We have followed the empirical methods of Winther et.al. The way we have tried to contribute to the studies of families and siblingship is with a more concentrated focus on how our informants understand a good sibling relationship. These discourses about siblingship are interesting for us. We have analyzed the discourses they use, to compare them with our theoretical base. We have concluded that siblingship is an interesting new approach to understand the intimacies of individuals. In analyzing and comparing the emotions our informants expressed, with our theoretical background, it has lead us to the conclusion of the significance of a healthy emotional siblingship. Our project have given us a crucial basic understating in several ways. Learning the way of interviewing people. Preparing and organizing this have given us essential experience as to how to conduct future interviewing situations. The theoretical base have enriched us with a general understanding of studies of family, kinship, personal life and siblingship. Our conclusions are in thread with Winther et.al. studies, that siblingship is an overlooked area in family research and this field deserves recognition in cultural and academic debate.

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	1
MOTIVATION.....	1
PROBLEMFELT.....	2
DIMENSIONSFORANKRING	3
AFGRÆNSNING AF LITTERATUR	3
METODE	5
DISKURS SOM VÆRKTØJ	5
KVALITATIVT INTERVIEW	10
ILLUSTRATION AF SØSKENDERELATION	13
ETISKE OVERVEJELSER	14
REDEGØRELSE.....	17
INTRODUKTION TIL FORSKNINGSFELT	17
ANTROPOLOGISKE SLÆGTSKABSSTUDIER vha. Janet Carsten.....	17
SIDE-BY-SIDENESS	20
SOCIOLOGISK SYNSVINKEL vha. Carol Smart	23
RELATEDNESS OG RELATIONALITY	24
INTIMITET vha. Winther, Palludan, Gulløv og Rehder.....	25
MODERNISERINGEN OG FAMILIEN vha. Dencik, Jørgensen og Sommer	27
ANALYSE	32
BÅND OG SELVFØLGELIGHED	32
BESKYTTERTRANG	34
VENNER OG SØSKENDE	35
INTIMITET	36
KONFLIKTER.....	37
FORANDRING I RELATIONEN	38
DISKUSSION	40
KONFLIKTER OG OPBRUD	40
INTIMITET	41
KORT EKSEMPLIFIKATION AF OVERORDNET FORSTÅELSE.....	43
REFLEKSION.....	45
METODEKRITIK	45
LÆRINGSPROCESSER.....	46
INFORMANTER	48
KONKLUSION	50
LITTERATURLISTE.....	52

INDLEDNING

Vores projekt tager udgangspunkt i forskningsprojektet om søskenderelationer; ”*Hvad er søskende?*” af Winther, Palludan, Gulløv og Rehder. Studierne inspirerede os til at foretage vores egne undersøgelser om, hvordan søskende opfatter deres relationer og hvordan de italesætter dem.

Den interesse sendte os ud på en rejse, der har ført os hen af to stier. Først har vi undersøgt, hvordan teoretikerne danner antagelse omkring familieforskningen, især søskendeskabet, og derefter videreudvikler deres teorier. Derefter har vi forholdt os til teorierne i praksis, i forhold til vores informanter, og deres italesættelser af søskenderelationer i de udførte interviews.

Vi har læst os ind i den teoretiske tradition, som de udvalgte bøger, vi introducerer i afgrænsningen, er baseret på. Vi opnår på den måde det nødvendige, overordnede forståelsesfundament til at kunne lave en fyldestgørende projektopgave, og dermed konkludere den bedst mulige besvarelse af vores problemformulering.

Eksamensprojektet er bestående af tre dele. Den første del består af udførelsen af vores egen søskendeforskning. Forskningen er produceret ved egne udførte kvalitative interviews, hvor egne fundne informanter bliver interviewet omkring deres relationer til deres respektive søskende. Interviewspørgsmålene har et særligt fokus på søskenderelationerne, der har været udsat for et skift i hverdagsscenen. Et eksempel på dette kunne være, når en storesøster tager på efterskole, mens lillebror fortsat bor hjemme. Argumentet for dette perspektiv er, at bruddet i hverdagen mellem søskende involverer nogle interessante følelser, der hjælper os til at forstå søskenderelationernes betydninger. Vores undersøgelser bliver samtidigt et led i den aktuelle søskendeforskningsdebat.

Vi anvender et diskursanalytisk begreb på vores indsamlede empiri. Vi bruger Edleys teorier som analytisk værktøj, hvilket hjælper os til at forstå vores informanters fortolkningsmønstre om deres søskenderelationer. Pointerne vi udleder af analyserne, opholder vi imod vores analyse af forskningsfeltet. Det skaber en forståelse for, hvilke tendenser der skaber disse måder at forstå og italesætte søskenderelationer på. Disse pointer vil ligge i forlængelse af ”*Hvad er søskende?*”-studiernes. Samlet mener vi, at vores analyse kan bruges i diskussionen om samfundsrelevansen af søskendeskabsforskningen, hvilket vi afslutningsvis vil konkludere på.

MOTIVATION

En fælles interesse i projektgruppen er det manglende fokus på søskenderelationer i familier. Der findes i dag en del familieforskning, men størstedelen af forskningen omhandler forældre-barn for-

holdet, og påvirkningen heraf. Det er interessant at undersøge, hvilke påvirkninger søskende udsættes for, hvordan de tackles, samt hvorledes de eventuelt påvirker forholdet imellem søskende. Interessen dannede grundlag for en spændende samtale indbyrdes i projektgruppen, hvor der hurtigt blev debatteret 'ægtheden' af søskendeskaber, samt de forskellige kombinationer der eksempelvis opstår, når forældre skilles og finder nye partnere, som kan have børn i forvejen. I blandt projektgruppens medlemmer viste der sig hurtigt forskellige søskendekonstellationer, som effekt af forældres skilsmisse og de nye søskende, der kom til som resultat deraf. En diskussion, der hurtigt viste, at der indbyrdes i projektgruppen var forskellige opfattelser og forklaringsmønstre af hvordan søskende var søskende, og hvordan der skiltes samt ikke skiltes mellem de søskende, man delte begge forældre med, og de man kun delte den ene forældre, eller måske ingen, med. Vi finder det derfor interessant at undersøge, hvilke forhold der gør sig gældende for søskendeforhold i dagligdagen, og hvordan en ændring af hverdagsscenen eventuelt påvirker forholdet. Ændringen af hverdagsscenen kan være at en søskende flytter ud midlertidigt, som et ophold på en efterskole, eller vedvarende, som at flytte permanent hjemmefra. I den forbindelse vil det være særdeles relevant at arbejde med kvalitativt interview, for at opnå en læring om og forståelse af, hvordan søskenderelationer kan opfattes forskelligt, afhængigt af alder, køn og form for hverdagsscenens ændring. Det er naturligvis også relevant at forholde sig til, om ændringen har foregået frivilligt eller om det er forårsaget af andre begivenheder.

PROBLEMFELT

Problemformuleringen giver os mulighed for at undersøge informanternes italesættelser om søskenderelationer igennem det kvalitative interview. De besvarelser og forklaringer, som informanterne giver, vil blive bearbejdet og fortolket igennem diskursanalyse, for at give en dybere indsigt i subjekternes søskenderelationer. Vi ønsker at undersøge, hvordan informanterne forstår deres individuelle søskenderelationer, og få deres subjektive forståelser af dét at være søskende, og den eventuelle forskel, der kan findes mellem relationerne. Eventuelle forskelle der eksempelvis kan være afhængig af en biologisk forbindelse. Vi tager udgangspunkt i, at informanterne skal have oplevet et skift i hverdagsscenen, og at de har en alder mellem 15-25 år. Dette begrundes ud fra antagelsen om, at mange skift i hverdagsscenen finder sted i den aldersgruppe. Hvordan forstår og italesætter de udvalgte informanter deres søskendeskaber i forhold til en ændring af hverdagsscenen?

DIMENSIONSFORANKRING

Projektet er forankret i subjektivitet og læring, da det er aktuelt for de sociologiske og psykologiske aspekt af opgaven. Dimensionen beskæftiger sig med mennesket som individ og som subjekt. Det er subjektets handlinger og tanker, der er centrale punkter. Man undersøger hvorfor individet handler, som det gør og på hvilken måde det forstår verden og rammerne omkring sig. Man undersøger samtidig hvilke omstændigheder subjektet lever under, og hvordan disse har indflydelse på individet. I dette projekt omhandler det, hvordan informanterne ser sig selv og deres søskende i forhold til hinanden og den fælles relation. Vi undersøger, hvordan de italesætter deres forståelse af relationerne med kvalitative interviews, hvori informanterne tilkendegiver personlige overvejelser. For at analysere deres italesættelser, har vi valgt at lave en diskursanalyse. Diskursanalyse er et analyse-redskab i dimensionen, som kan bidrage med at forstå hvilke meninger og synspunkter, der ligger bag, i dette projekt, informanternes italesættelser. Vi har samtidig valgt at fokusere på to analysebe- greber, som tilsammen giver analysen et aspekt.

Sekundært er projektet også forankret i tekst og tegn dimensionen, hvor vi har lagt vægt på sprog- forståelse, og især hvad sproget kan repræsentere. Det vil i projektet fremstå i sammenhæng med diskursanalysen, og give et indblik i hvordan sproget forstås i forhold til verdenen, det tales i. Di- mensionen omhandler tekster og hvordan individet bruger sproget i forskellige sammenhænge. Sproghandlingsteorier er væsentlige for forståelsen af sprogets udvikling og i projektet har vi taget udgangspunkt i den historiske udvikling af sproget. Tekst og tegn dimensionen ville kunne bringe en tekstnær analyse af de kvalitative interviews, som ville kunne bringe yderligere indsigt i infor- manternes søskenderelationer.

AFGRÆNSNING AF LITTERATUR

Det valgte materiale ligger sig op af den klare struktur, vi har fastlagt for projektet, som hviler på tre ”ben”: Familieforskning, indsamling af egen empiri i form af kvalitativt interview og diskursanaly- se. Denne klare opdeling af projektet afspejler sig også i vores valg af materiale.

Vi har valgt at benytte os af ”*Familie og Børn i en oprudstid*” af Dencik, L., Jørgensen, P. S., & Sommer, D. og ”*Hvad er søskende? Praktiske og følsomme forbindelser*” Winther, I. W., Palludan, C., Gulløv, E., & Rehder, M. M. for at kunne gøre familieforskningsfeltet så fyldestgørende som muligt. ”*Familie og børn i en oprudstid*” af Dencik, Jørgensen & Sommer er fra 2008. Værket omhandler vilkårene for familien i det moderne samfund. Bogen giver os den grundlæggende teore- tiske viden, med udgangspunkt i nogle specifikke kapitler, der er særligt relevante for projektet.

”*Hvad er søskende? Praktiske og følsomme forbindelser*” af Winter et.al. fra 2014. Værket er skre-

vet på baggrund af et 2-årigt forskningsprojekt om søskenderelationer, der inkluderede børn og unge fra hele Danmark, med forskellige baggrunde og søskendekonstellationer. Forskningsprojektet er udført ved hjælp af interview og observation.

Værkerne giver os den grundlæggende viden om familieforskningen, og vi vil dermed kunne forbedre os til udførelsen af interviews, ved at udfærdige en interviewguide med udvalgte emner, som vi ønsker at udspørge vores informanter omkring.

Yderligere benytter vi os af ”*Interview. Introduktion til et håndværk*” af Kvale, S., og Brinkmann, S. for at forstå det kvalitative interview, og især blive opmærksomme på, hvilke faldgruber der kan være ved hele processen vedrørende interview. Empiriindsamlingen bliver dermed udført på baggrund af de kompetencer, vi har tillært os ved den grundige læsning af Kvale og Brinkmann. ”*Interview. Introduktion til et håndværk*” fra 2009 giver de grundlæggende egenskaber til udførelsen af interviews. Værket er udvalgt som et guidende redskab og introducerende grundbog til processen omkring interview.

Den analytiske del af projektet bliver diskursanalyse, der udføres ved hjælp af udvalgte uddrag fra bøgerne ”*Discourse as Data: A Guide for Analysis*” og ”*Discourse Theory and Practice: A Reader*” af Wetherell, M., Taylor, Stephanie & Yates, S.J., og vil medvirke til, at vi får en bedre indsigt i informanternes søskenderelationer – med afsæt i deres fortolkningsrepertoire omhandlende deres søskendeskaber.

At projektet hviler på tre afgrænsede felter, og indenfor to dimensioner, har betydning for valget af materialer, da det er ensbetydende med, at vi får mulighed for at søge mere specifikt på de udvalgte emner, som der dermed er bedre mulighed for at gå i dybden med.

Vi har desuden brugt Carol Smarts ”*Personal life*” til at skabe en baggrundsviden og relevante begreber omkring søskenderelationer. Disse bøger er alle på engelsk. Vi har valgt at anvende disse engelske tekster af simple årsager: Teksterne har stor relevans for vores projekt, og da de ikke er oversættelser, men fra forfatterens modersmål er vi tættere på den primære kilde, og dermed selv garanter for oversættelser i teorier og begreber. Der er altså ikke foretaget nogen misforståelser eller overfortolkninger, eller oversættelser af ordvalg som kan skabe ændringer og påvirke vores forståelse af teorierne og begreberne.

Da vi har overvejende meget fremmesproget empiri, ønsker vi også kryds for dette.

METODE

Følgende afsnit omhandler vores valg af metode, og giver en beskrivelse af de elementer og begreber vi har tænkt os at bruge i projektet. Vi vil indlede metode afsnittet med at introducere to begreber til diskursanalyse, som senere kan blive brugt i selve analysen. Derudover vil vi med hjælp fra forskerne Kvale og Brinkman, som nævnes i afsnittet om afgrænsning af litteratur, give et billede af, hvad er kvalitativt interview er, hvordan det skal bygges op, hvilke faktorer man skal have i mente. Afslutningsvis vil vi tage de etiske overvejelser op og begrunde vores til og fravalg af materiale.

DISKURS SOM VÆRKTØJ

Dette afsnit fokuserer på, hvad diskurs er, og hvordan diskurs øger forståelsen af vores interviews. Vi vil også beskrive, hvorfor vi har valgt at bruge diskursanalyse, og hvad det bidrager med i opgaven. Vi har valgt at tage udgangspunkt i udvalgte kapitler fra antologien ”*Discourse Theory and Practice*” (Wetherell et.al. 2001), for bedst at kunne beskrive hvad diskurs og diskursanalyse er. Antologien er med til at give et syn på sprogets opbygning, og hvordan mennesket bruger og tilpasser sproget i hverdagen. Vi støtter os til Nigel Edleys udlægning af diskurspsykologien ud fra kapitlet ”*Analyzing Masculinity: Interpretive Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions*”, for at beskrive begreberne indenfor diskursanalyse. Kapitlet er velegnet til at forstå diskursanalyse og afdækker begreberne, som vi vil analysere ud fra. Efterfølgende vil vi beskrive vores brug af informanternes søskendetegning, hvorfor vi har valgt at vælge en ”grafisk italesættelse” til at bidrage med forståelsen af interviews.

Ifølge Gunther Kress har den lingvistiske forståelse af sproget ændret sig i løbet af det 20. århundrede. Lingvister, som Ferdinand de Saussure og Louis Hjelmslev, prægede forrige århundrede ved at forstå sproget igennem en struktur, bestående af et system og det aktive sprogbrug, og at mennesket var underlagt denne struktur. Mennesket som individ brugte sproget til et vist niveau – men de ændrede ikke systemet eller forløbet (Kress 2001: 31).

Inden for lingvistikken har man senere udviklet og ændret forståelse af sprogets brug. Man ser muligheder for, at individet ikke nødvendigvis er underlagt en given struktur, men at det modsat har et valg af sprogbrug. Mennesket bruger naturligvis sproget til at kommunikere med, men også til at forstå en social kontekst. Afhængigt af situationen, tilpasser individet ordvalg og udtalelse, og det er i denne sammenhæng individet har et valg (Wetherell et.al. 2001:33). Dette leder op til forståelsen af diskurs som et begreb. I både sociale og andre sammenhænge er diskurs et begreb, der bruges til at beskrive, hvilket miljø man befinder sig i. Det er en indikator på, hvor man befinder sig kulturelt,

og det er med til at bestemme kommunikationsmåden (denstoredanske.dk). Der er f.eks. forskel på hvordan man kommunikerer med hinanden i politiske rum og i private rum; sproget er det samme, men sprogbrugen er variabel alt efter miljø og kontekst. Ifølge Kress er der ikke en bestemt sprogteori, som er den "rigtige". Hver teori giver et bud på, hvordan sproget skal forstås ud fra hvordan individer bruger sproget.

Et eksempel Kress giver illustrerer forståelsen af, at individer tillægger ord en bestemt værdi ud fra en fælles kulturel forståelse. Det betyder, at objekter bliver associeret til en bestemt kontekst eller kultur. Eksemplet er: Hvis man ønsker at give en blomst til en anden, og man har mulighed for at vælge imellem forskellige blomster, vil man sandsynligvis vælge den blomst, som passer til anledningen. Den valgte blomst har dermed en tildelt værdi, som er kommet af en fælles kulturel forståelse, og det faktum, at man kan udvælge imellem forskellige typer blomster, giver selve valget betydning. Det nævnte eksempel med blomsten som objekt viser også, at objektet skaber associationer til anledningen, og at valget derfor også har betydning.

"The meaning of an element in the system arises by virtue of its opposition to the other elements. That meaning is its value. The greater the number of elements in a system, the greater the possibility of choices, the smaller the value of each element" (Wetherell et.al. 2001:31).

Citatet belyser, at des flere valgmuligheder der er, jo mindre vil objektet besidde i værdi. Derfor gælder det, at betydningen af f.eks. den udvalgte blomst, afhænger af blomstens værdi. Overstående afsnit skal eksemplificere princippet om, at genstande, handlinger og ord, med de elementer de hver især besidder, afsender en værdi.

Ved at vende tilbage til Saussure, kan man forklare hvordan sprogbrug varierer, og kan indeholde både muligheder og begrænsninger.

Saussure bringer et forslag til, hvad en sproglig struktur er bygget op af, hvilket er et helt essentielt spørgsmål inden for strukturalismen. Saussures forslag har fokus på tegnet i sproget (Kress 2001: 30). Han mente, at tegnet tog del i to strukturer og han refererer til disse som hhv. 'axis of association' og 'axis of combination' (Kress 2001: 30). Louis Hjelmslev omdøbte senere de to begreber til den paradigmatiske og den syntagmatiske plan (Kress 2001: 30). Begreberne bliver forklaret ved hjælp af møbler og indretningen af disse. Det paradigmatiske vil ud fra eksemplificeringen være forskellige typer af stole, f.eks. en sofa, en taburet eller en sækkestol. Som sprog vil det paradigmatiske være vokalernes lyd, altså om *a* er kort eller langt. Der er brugt elementer som kan stå alene, og som kan betyde noget forskelligt, alt efter hvilken man vælger. Disse kan så kombineres til syntagmatiske systemer. Her skaber kombinationen en mening ud fra eksemplificeringen. En sofa, en

lænestol og et bord kombineres til en stue, og valget af de forskellige elementer i kombinationer skaber en mening og dermed et system. Således kan vokaler og konsonanter kombineres til at skabe en stavelse (Kress 2001: 30). Systemer er skabt af enkelte elementer, som hver har en betydning, men de kan samtidig kombineres til at skabe en ny – eller andre kombinationer kan skabe den samme betydning. Dette er bl.a. tilfældet, når man taler om forskellige sprog, eksempelvis engelsk og tysk. Kress eksemplificerer omkring træer. Det engelske ord 'tree' har samme betydning som det tyske ord 'baum' (Kress 2001: 31-32). Når der tales om betydningen eller meningen bag de forskellige kombinationer af elementer, handler det om valg. Valget tillægger kombinationerne af elementerne en betydning, hvilket Kress fortsat forklarer igennem møbler. Han eksemplificerer, hvordan en designerstol og et glasbord ville skabe en anden betydning end en lænestol og et træbord (Kress 2001: 31). Det er her valget som tilegner kombinationen betydning, f.eks. i forhold til hvordan individet, som skabte stuen, ønsker man opfører sig i den. Ligeledes i andre rum, ville man kunne udnytte valget af elementerne til at skabe den betydning man ønsker. Her bringer Kress et eksempel med et interview, som bliver foretaget i to forskellige typer stole: hhv. til informanten og intervieweren (Kress, 2001: 31). Saussure forklarer ordet "mening" med to begreber 'the signifier' og 'the signified', hvilket han kort og præcist forklarer med sit eksempel om rosen (Kress 2001: 31). Han forklarer, hvordan 'the signifier' er formen, altså rosen som en blomst, og at 'the signified' er betydningen bag, hvilket i rosens tilfælde ville være kærlighed. Samfundet har over tid givet rosen en betydning, kærlighed, hvilket viser, at vores valg har betydning. Valget omkring, hvorvidt vi giver vores kæreste roser eller tulipaner på valentinsdag – for selvom der blot er tale om en blomst, har hver form for blomst fået tillagt en betydning.

I samarbejde med vores valg, har vores fravalg også betydning. Her bringer Kress en eksemplifikation omkring en social sammenkomst (Kress 2001: 31). Der er forskel på, hvad man kalder sammenkomsten, alt efter hvordan man vil have gæsterne skal forstå anledningen. Eksempelvis er der forskel på en sammenkomst med titlen "fest" og en sammenkomst med titlen "middag". Titlen har tilegnet sig en betydning, som skaber en struktur, og som man i denne situation ville bruge til at forstå, hvilken påklædning, der er forventet, og om man skal medbringe gaver osv. Der ligger dog ligeledes en betydning i ens fravalg. Hvis man vælger, at sammenkomsten skal have titlen "fest", fravælger man samtidig alle de andre titler, som var mulige. Det medvirker til, at begivenhedens titel afspejler værtens ønske for selve begivenheden.

Saussure mener, at man som menneske, og som individ, gør brug af de forskellige strukturer og disses elementer, men har, som tidligere nævnt, ikke mulighed for at ændre i hverken sprogets system eller i brugen af sproget, hhv. langue og parole (Kress 2001: 31).

I projektet har vi brugt interviews for at få et billede af forskellige søskendeforhold. Et interview kan være, og er i denne kontekst, en uprøvet situation for vores informanter. Dette skyldes, at de ikke er blevet interviewet til et projekt før, og at de derfor ikke ved hvordan det fungerer i praksis.. Det er en virkelig situation, men den er opsat og har et bestemt formål og kan derfor virke stressende eller anstrengende for informanterne, og dermed deres besvarelser, i dette projekts tilfælde italesættelsen af søskenderelationer. Interview er en metode, men også en situation, hvor man har en samtale mellem informant og interviewer inden for et bestemt område. I vores projekt er det, som tidligere nævnt, søskenderelationer, og man kan dermed sige at diskursen er søskende.

Diskurs og diskursanalyse er i rapporten brugt til at forstå vores informanters fortællinger om deres søskendeforhold. Ud fra det vores informanter italesætter om deres forhold, bruges der i diskursanalyse forskellige begreber til at analysere deres besvarelser. Vi har i analysen valgt at fokusere på begreberne *subjektpositioner* og *fortolkningsrepertoire*

Der er sjældent et enkelt svar til at besvare et spørgsmål eller problem, og man får ofte vidt forskellige svar. Dette er også tilfældet for forskere, der ofte når frem til forskellige måder at forklare og anvende videnskabeligt arbejde på (Edley 2001:198).

Det centrale ved begrebet fortolkningsrepertoire er, at der er forskellige måder at snakke om emnerne på, som er relativt sammenhængende, selvom man snakker om dem på en anden måde. Vi danner sætninger og samtaler ud fra ord, som er dannet til os via historie, det vil sige, at vi associerer noget kulturelt og historisk til de forskellige termer vi bruger til en samtale, eller beskrivelse. Med andre ord ser vi på ting på en bestemt måde, afhængig af samfundet omkring os syn og forståelse af det. Vores samtaler er altid lavet ud af en masse små ord, som først giver mening i deres sammenhæng. Edleys tekst eksplicere begrebet, ved at sammenligne det med en masse små dansetrin, der ikke giver mening i deres separate stykke, men ender med at blive en udmærket dans i dets hele, når det er sat sammen.

Det er en fordel, når man arbejder med fortolkningsrepertoire, hvis man selv har været med til at indsamle empiri. Man vil dermed, når man går i gang med at arbejde med den indsamlede empiri, have en bedre fornemmelse af, at det er dét samme man analyserer igen og igen. Edley kalder det, at være på diskursiv land, når man kender den indsamlede empiri så grundigt (Edley 2001;199).

Der gives eksempler i Edleys tekst fra de interviews, som han foretog, for at kunne undersøge blandt andet fortolkningsrepertoire. Det sker for at eksemplificere og tydeliggøre, hvordan disse to begreber kan anvendes. Et eksempel er hvordan informanterne bliver spurgt om, hvordan de ser feminister: På den ene side, en kvinde som ønsker lige rettigheder for mænd og kvinder, og som

kæmper tydeligt for kvinders rettigheder og frihed. På den anden side, kvinden som en karseklippet og halvlesbisk figur, der hader mænd, og kun vil udnytte dem, når kvinderne vil have børn.

Efter en forklaring og eksemplificering af begrebet, og hvordan det kan anvendes vil vi bruge det i vores analyse af vores egne udførte interviews. Begrebet vil blive anvendt for at kunne hjælpe til at besvare problemformulering omkring søskende, og deres måde at italesætte deres søskenderelationer på. Fortolkningsrepertoire vil være redskabet til at gå systematisk til værks med den indsamlede empiri, som vil vise mønstre og modsætning i informanternes forklaringer omkring søskenderelationer.

Et andet begreb, vi skal benytte i diskursanalysen er subjekt positioner. Der kan i interviewene kigges på subjekt positioner, som der også gøres i Edleys tekst. Begrebet blev præsenteret i 1971 og handler om at subjektet kan positioneres. Edley giver et eksempel af en engelsk hverveplakat fra 2. Verdenskrig, hvor Lord Kitcheener peger ud mod læseren, med en pegefinger, mens teksten står tydeligt markeret, og meddeler, at nationen har brug for os – altså modtageren. Der bliver modtageren uden tvivl positioneret, da der tales direkte til denne, med en tydelig pegefinger fra en lord, der mener at nationen har brug for lige den person. Selvom vi ikke er briter, og er klar over, at det ikke er til os, opstår der en kontekst og på tidspunktet føler man sig udvalgt, hvilket også er pointen. Det er ikke nemt at finde subjektpositioner i en samtale, men en hjælp er hele tiden at have in mente, hvem der snakker og hvad det ytrede siger om personen der snakker (Edley, 2001:210).

Der gives eksempler fra to forskellige interviews med to forskellige mænd, som er laver forskellige ting til dagligt, men måske deler den samme subjekt position (Edley, 2001:211). Selvom begge mænd har hver deres ting at se til i hverdagen gøre de ting, som man forbinder med maskulinitet, den ene er bokser og den anden er rugby spiller, de begge kan lide udfordringen og konkurrence ved de ting de laver, hvilket også er de ting man kan forbinde med det at være ”en rigtig mand”. Som tidligere nævnt er det ikke nemt at finde subjekt positioner, men der helt sikkert mange. Nogle mænd ser sig bestemt ikke som feminin, men deres billeder af en maskulin mand er en hverdag for andre, dvs. at deres position som subjekt er et andet sted end, de to tidligere nævnte, som har det at bokse og spille rugby som en hverdag. Det, at vi forbinder lidt voldeligere ting med det at være mand, er også en kulturel og historisk realitet (Edley 2001:214).

Tricket til at benytte subjekt positioner er altså at kigge på, hvem der siger hvad, og hvad det sagte siger om informanten (Edley 2001:210). Eksemplerne og interviewene fra teksten om maskulinitet giver et billede af, hvordan man skal arbejde med begrebet. For nogle mænd er en dag med rugby en hverdag, hvorimod det er stereotyp for andre.

Subjekt positioner kan derfor variere, og hver mand kan altså være maskulin på hver sin måde. Sygeplejersken som besvare spørgsmålene kan også finde på at strikke, selvom hans profession i forvejen forbindes som feminint erhverv. Hvad kan man så bruge subjektpositioner til? Der er flere måder at arbejde med det på. Man kan bruge det til at se, hvad der er blevet ment i en kontekst, som tidligere nævnt i Kitchener eksemplet, hvilket syn der er på maskulinitet, den rutinerede måde de hver især forklarer, hvad deres syn på det er. Afslutningsvis konkluderer og konstaterer de, at lige meget, hvilken subjekt position man er i, så kan man være tryk omkring sig selv, eksempelvis dét at dyrke ekstrem sport kan være den rigtige måde at være mand på, hvorimod det at strikke og være sikker og tryk omkring sig selv, kan være det rigtige for en anden (Edley 2001:216). Subjektpositioner er kontekstafhængige, og alt efter hvilken position, man befinder sig i, forstår man problemstillinger og i dette projekts tilfælde, søskendeforhold, på forskellige måder.

KVALITATIVT INTERVIEW

Følgende afsnit er en redegørelse og beskrivelse af kvalitativt interview, hvor eksempler vil blive inddraget. Steinar Kvale og Svend Brinkmanns bog ”Interview” danner fundament for afsnittet med henvisning og citater.

Dette projekt er udarbejdet med grundlag i det semistrukturerede kvalitative forskningsinterview. Et semistruktureret interview er et interview, som tager udgangspunkt i informantens oplevelser og erfaring fra dagligdagen (Kvale og Brinkmann 2009:45). Det er informantens livsverden, der er i fokus, hvilket betyder, at samtalen og spørgsmålene vil handle om informantens synspunkter på livet i forskellige sammenhænge.

”Jeg ønsker at forstå verden ud fra dit synspunkt. Jeg ønsker at vide, hvad du ved, på den måde, du ved det. Jeg ønsker at forstå betydningen af dine oplevelser, være i dine sko, føle tingene, sådan som du føler dem, forklare tingene, sådan som du forklarer dem. Vil du være min lærer og hjælpe mig med at forstå?” (Spradley i Kvale og Brinkmann 2009:144).

Citatet indikerer, at interviewerens ønske og opgave, er at se informantens livsverden fra dennes synspunkt og i dette projekts tilfælde, at forstå informanternes erfaringer med søskende, ud fra den måde hvorpå de italesætter deres søskenderelationer.

Vi har i projektgruppen interviewet informanterne som *rejsende* (Kvale og Brinkmann 2009:66). Dette er en metafor, der forklarer, hvordan vi får en masse spændende historier eller fortællinger i form af informanternes besvarelser, som vi kan komme hjem og fortælle videre. Dermed ikke sagt, at vi blot skal gengive, hvad de beretter, og at det dermed bliver problemfrit, men derimod at vi ikke

er der som terapeuter, men mere for at lytte. Når interviewet er færdigt skal vi tage fortællingerne ”med hjem”, som Kvale og Brinkmann udtrykker det, og finde elementer, som vi kan bruge i vores afsnit om diskursanalyse.

Interviewets fremgangsmåde skal naturligvis ses i en faglig sammenhæng, men med et udgangspunkt på en afslappet samtale. Kvale og Brinkmann beskriver fremgangsmåden således: ”*Det nærmer sig en hverdagssamtale, men har som professionelt interview et formål og indebærer en særlig tilgang og teknik; det er semistruktureret – det er hverken en åben hverdagssamtale eller et lukket spørgeskema*” (Kvale og Brinkmann 2009:45).

Vi har i dette projekt arbejdet med temaet søskende, og derfor udvalgt informanter, som alle har livserfaring med søskende. Dette var et krav, da informanter uden søskende, ikke ville kunne italesætte søskenderelationer, fordi de ikke havde kendskab til disse. Samtidig var det et krav fra vores side, at informanterne aldersmæssigt skulle være mellem 15-25 år, da chancerne var størst i denne aldersgruppe for, at de havde boet sammen og var flyttet fra hinanden, og derved havde haft et skift i hverdagsscenen. Informanterne italesatte deres erfaringer og oplevelser omkring søskenderelationer ud fra projektgruppens stillede spørgsmål, som var inddelt efter emner. Dette kombineret med opsætningen af interviewene som samtale betød, at informanterne kunne fortælle om bestemte oplevelser i deres livsforløb, uden at svarene bliver ”ja” og ”nej” spørgsmål (Kvale og Brinkmann 2009: 46). Informanternes italesættelser ønskedes til tider uddybelse, så interviewerens opgave var samtidig at få et så detaljeret billede, og fyldestgørende svar af erfaringerne med søskende, som muligt. Spørgsmålene er uformet således, at informanterne kan svare på dem med deres egne ord, og der er dermed ikke noget forkert eller korrekt svar, da alle besvarelserne er lige brugbare, hvilket også var vigtigt at præcisere overfor informanterne, så de ikke forsøgte at besvare spørgsmålene efter, hvad de troede, at interviewpersonen ønskede at høre.

Ud fra projektgruppens interessefelt omkring søskende, udarbejdes en interviewguide, som skulle støtte samtalen mellem interviewer og informant. Guiden benyttedes af interviewer for at holde et fokus på emnet om søskende, men krævede ikke, at den blev fulgt punktligt. Det er her vigtigt at pointere, som Kvale og Brinkmann også lægger vægt på, at den kvalitative metode ikke omfatter et på forhånd disponeret interview, men det kvalitative skal ses i den uddybende og kvalitetsrige samtale mellem informant og interviewer.

Et interview kan hurtigt gå galt, og det er, ifølge Kvale og Brinkmann, sjældent at interviews, går en standardiseret vej. Der er nogle standard valg af tilgange og metoder, som man som forsker eller studerende skal træffe. Det er de valg og deres konsekvenser, som kommer til have betydning for,

hvordan interviewene er gået (Kvale og Brinkmann 2009: 119). Man vil som udgangspunkt altid have et struktureret forløb og interview - det kan endda i nogle tilfælde være et krav til forskningen - men det er sjældent at strukturen holdes igennem hele interviewet, da denne form for interview ofte ender med at blive en rodet praksis.

Det er derfor en fordel at have en interviewguide, som man læner sig op ad i løbet af interviewene. De syv faser indeholder punkter, som man skal have godt styr på, inden man går i gang med interviewet. De er også væsentlige undervejs i projektet, da den ustandardiserede, og lettere rodede, praksis, alligevel ender med at være standardiseret, hvis man altså følger fasernes punkter. Vi vil ikke give en gennemgang af alle syv faser, men referere til dem, hvis det skulle have interesse for læseren. Et par af dem er dog særligt relevante: Tematisering er vigtig fra start, da det er med til at lægge den røde tråd for udførelsen, og den efterfølgende analyse, af interviewforløbet. Vi lavede derfor en interviewguide, der også er formet efter de temaer, som vi gerne vil arbejde med, og bærer præg af det interessefelt, vi har i projektgruppen. Det er derfor vigtigt fra starten at tilkendegive begreberne, så man holder sig inde for konteksten, og der ikke opstår forvirring. Eksempelvis har vi i denne fase udarbejdet en guide, som er centeret omkring søskendeforholdet før og efter skiftet i hverdagsscenen. Et specifikt spørgsmål var: *"Hvordan vil du beskrive dine familie- og søskendere-lationer og -forhold under din opvækst?"*. Meningen med dette spørgsmål var at få informanterne til at reflektere over deres forhold under opvæksten. Et andet spørgsmål, som blev stillet efterfølgende var: *"Føler du at jeres relation har ændret sig?"*. Spørgsmålet hjælper med at give et indblik i deres forståelse for relationen før og efter skiftet i hverdagsscenen, og hvordan de forstår og italesætter selve bruddet. Den anden fase er *designet*. Det er vigtigt for interviewet, at man designer det ordentligt, så eventuelle overraskelser ikke bliver afgørende for projektet. Det kan være alt fra forstyrrelser til moralske implikationer (hvilket eksemplificeres i afgrænsningen), der kan gøre, at det ikke går, som oprindeligt planlagt. Det er derfor vigtigt at have en struktur, så man kan "hoppe videre" til den næste fase (Kvale og Brinkmann 2009:122).

I selve interviewet var formålet at få informanterne til at reflektere over de stillede spørgsmål, hvilket vi gjorde ved hjælp af vores direkte spørgsmål fra interviewguiden. De direkte spørgsmål sørgede for, at vi kom tættere på den søgte viden, og lød eksempelvis således: *"Føler du at du har et intimt forhold til din søskende?"* og *"Føler du et pres fra din familie af du skal have et godt forhold til dine søskende?"*. Som det fremgår i spørgsmålene tager vi udgangspunkt i, hvad informanterne mener, og hvordan deres syn er på de præsenterede spørgsmål, som er sorteret under emner. Med spørgsmålene, ønskede vi at informanterne skulle reflektere over deres forhold, selve skiftet i hverdagsscenen og følgerne deraf.

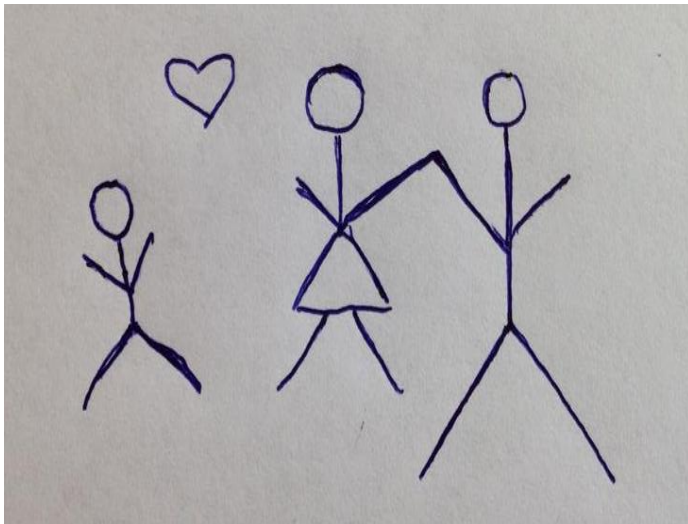
For at få besvaret vores problemformulering, og arbejde frem imod diskursanalysen, bliver interviewet indledt med mindre konkrete spørgsmål, hvorefter interviewpersonen stiller mere dybdegående og direkte spørgsmål, så vi kan få flere konkrete og uddybende svar. Denne form for interviews kaldes også for traktatformatet interview (Kvale og Brinkmann 2009:151).

ILLUSTRATION AF SØSKENDERELATION

Vi har i projektgruppen valgt, at nogle af informanterne skal tegne en tegning af deres søskende som start på interviewet. Vi har valgt at få dem til at tegne deres søskende, for at få et indblik i, hvem de har tæt på sig, netop for at få dem til at reflektere over dette, og for at få startet en kommunikation. Vi spørger efterfølgende ind til, hvem personerne er, hvorfor de har tegnet dem på den pågældende måde, og hvorfor de er placeret som de er. Når det er sagt skal tegningen ikke ses som det bærende i projektet eller i interviewene. Men snarere som en start, og noget vi hele tiden kunne vende tilbage til for at få snakket og uddybet de valgte emner.

Tegningerne har været en hjælp for os, og vi har fået nogle forskellige. Informanterne blev fra start informeret om, at de ikke kunne tegne forkert, men at de blot skulle tegne, som de så deres søskende. Forskellen på de to udvalgte informanter, Amalie og Sofie, tegninger er overraskende stor, forstået på den måde, at man kan få meget ud af så små tegninger. Det gav en spændende vinkel på interviewene at kunne kommentere og spørge ind til, hvorfor tegninger er, som de er. Det fik informanterne til at reflektere under udførelsen af tegningen, og efterfølgende da de forklarer omkring tegningen. Projektgruppen, som interviewer, havde ikke nogen idé om, hvordan tegningerne ville se ud, men det fik også nogle refleksioner frem hos os. Vi mener ikke efterfølgende, at der har været nogle negativer ved at få dem til at tegne, da det får dem til at reflektere – hvilket også er formålet med interviewet. Vi er dog klar over, at et projekt ikke kan bygges op omkring en tegning, men det har været inspirationskilde til fortolkningsrepertoire og subjektpositioner i diskursanalysen.

*Tegningen til venstre: Amalies illustration af sine to brødre.
Til venstre Lasse, der er ti år yngre. Til højre Peter, der er fire år yngre.
Tegningen til højre: Sofies illustration af sin bror, Emil, der er to år yngre.*

ETISKE OVERVEJELSER

I forbindelse med valg af metode rejser der sig ofte en del spørgsmål, i forhold med anvendelsen af metoden. I vores tilfælde omhandlede mange af vores spørgsmål selve udførelsen af interviews, da vi ikke tidligere havde arbejdet med interviews. Ved udarbejdelsen af interviewguide blev det tydeligt, at en såkaldt etisk protokol (Kvale og Brinkmann 2009:79-98) eller som minimum nogle retningslinjer, omhandlende de spørgsmål, der ønskedes stillet til informanter. Det resulterede i mange refleksioner omkring udførelsen af interviews, de stillede spørgsmål, og især ordlyden af de udvalgte spørgsmål.

Først og fremmest måtte der tages stilling til måden, informanterne var fundet på. De blev udvalgt ud fra projektgruppens omgangskreds, og den baggrundsviden projektgruppen dermed havde om informanternes søskendeforhold. Det var derfor vigtigt, at det ikke var det pågældende projektgruppemedlem, der udførte interviewet, da vi fandt, at der var flere ulemper end fordele ved dette. Hvis informanten kendte interviewpersonen kunne det betyde, at informanten ikke var tryk ved at snakke om det personlige emne søskenderelationer, da interviewpersonen givet ville kende pågældendes søskende. En anden væsentlig grund var, at interviewet muligvis kunne udvikle sig til en samtale mellem to venner med interne eller underlagte betydninger. Interviewet ville dermed ikke blive eksplicit, hvilket kunne resultere i ikke brugbart empiri. Yderligere blev det diskuteret, hvor interview-

et skulle finde sted. Projektgruppens umiddelbare ønske var, at foretage interviewene på RUC, men efter at have snakket om fordele og ulemper, blev det besluttet at foretage interview hos hver enkelt informant i rammer, der var velkendte og trygge, for bedst muligt at kunne sørge for informantens veltilpashed.

Det næste punkt, der skulle tages stilling til var udvalget af hjælpende spørgsmål. Interviewet skulle foregå som en samtale, men i tilfælde af, at samtalen ikke foregik så flydende, eller gik helt i stå, udvalgte de væsentligste spørgsmål til hjælp. Mange af spørgsmålene bar præg af en direktehed, som kunne virke stødende på informanterne: ”*Hvilke konflikter har du (haft) med dine søskende?*” og ”*Har det haft en betydning, hvorvidt dine søskende er biologisk søskende? Hvis ja, hvordan?*”. Yderligere måtte der tages stilling til, hvorvidt informanterne ville være interesserede i at besvare spørgsmål, omhandlende søskenderelationerne og deres eventuelle problemer. Dette er et følsomt emne, som kan resultere i eftertænksomhed og overvejelser, informanterne muligvis ikke havde taget stilling til, inden spørgsmålene. Derfor måtte spørgsmålene formuleres så høfligt som muligt, men samtidig med så meget kant, at det ville være muligt for interviewerens at gå i dybden med informantens besvarelse. Dermed får interviewet et naturligt flow, som en samtale, og det vil virke lettere for informanten at videregive de oplysninger, interviewerens ønsker, uden at det virker for udspørgende eller forhørs-lignende.

I arbejdet med interviewguiden blev der taget stilling til spørgsmål og fremgangsmåde, som det anbefales (Kvale og Brinkmann 2009:79-98). Dermed blev det også debatteret, hvorledes projektgruppens medlemmer skulle reagere, såfremt informanterne kom ind på emner, der ikke nødvendigvis var aktuelle og relevante for projektet. Hvorvidt de skulle afbryde, dreje samtalen ind på emnet igen eller blot snakke videre med informanten. Der blev derfor forsøgt at tage forholdsregler for at samtalen ikke skulle udvikle sig til terapi-lignende tilstand, eller at informanterne skulle føle sig presset til at snakke om ting, de ikke var trygge ved eller havde lyst til at dele. Denne del af interviewguiden viste sig at være aldeles nyttig ved flere af udførelsen af flere af interviews.

I forbindelse med anvendelsen af interviews, skal der kunne garanteres for informantens anonymitet og fortrolighed. Dette sikres i form af, at alle informanters navne er ændret i opgaven, således at kun projektgruppens medlemmer og vejleder kender informantens rigtige navne.

I forbindelse med interviewet er der underskrevet en samtykkeerklæring af alle informanter, som giver projektgruppen ret til at bruge de informationer, der er givet i interviewet til udførelsen af projektet. Informanterne er i den forbindelse oplyst om, at lydoptagelser og transskriberinger destrueres ved endt projekt, og ligeledes at de anonymiseres i projektet.

Hele processen kan besværliggøres yderligere, da projektgruppen, som tidligere nævnt, kender de pågældende informanter. Derfor er det etiske i særlig grad vigtigt at have med i projektets forløb, da informationerne givet af informanterne ikke senere må offentliggøres eller oplyses af de velkendte projektgruppemedlemmer.

Af hensyn til vores informanter, og den etiske problemstilling omkring, hvad der er vigtigt for projektet, men samtidig ikke overskrider de personlige grænser, har vi efter afsluttet interview og transkribering gennemgået alle fire interviews med vægt på det etiske. I den forbindelse har vi besluttet at undlade interviewet med Lukas, da vi mener, at det overskrider grænsen for, hvad der er væsentligt og hvad der er for personligt. Det ville dermed ikke være etisk forsvarligt at anvende interviewet som en del af vores projekt.

REDEGØRELSE

Vi vil i følgende del af opgaven redegøre for slægtskabsforskning, igennem den historiske udvikling, med særlig vægt på søskendeskaber. Vi vil til udførelsen af dette anvende udvalgte litteratur, som tidligere nævnt i afgrænsningen af litteratur. Det vil være *Hvad er søskende* af Winther et.al., *After kinship* af Janet Carsten, *Personal Life* af Carol Smart, samt *Familie og børn i en opbrudstid* af Lars Dencik, Per Schultz Jørgensen og Dion Sommers.

INTRODUKTION TIL FORSKNINGSFELT

Vi har valgt at inddrage antropologiske og sociologiske dele af familie-, relations- og slægtskabsfeltet. Det har vi gjort i forlængelse af den teoretiske inspiration fra ”*Hvad er søskende*”. Bogen benytter sig af Carstens *relatedness*-begreb som grundlag for Smarts beskrivelser af individets fortolkninger af søskendeskabet. Denne forbindelse har vi valgt at efterfølge, fordi den hjælper os til at forstå, hvordan søskende forstår deres relationer. Dencik, Jørgensen og Sommer inddrager vi for at kunne diskutere moderne familiekonstellationer med vores egen empiri og ”*Hvad er søskende*” studierne refleksioner og analyser.

ANTROPOLOGISKE SLÆGTSKABSSTUDIER vha. Janet Carsten

Vi inddrager Janet Carstens ”*After Kinship*” som led i vores forskningsfelt, grundet hendes betydning for slægtskabsfeltet. Carsten er med til at lede relation og slægtskabsfeltets perspektiv væk fra det biologiske blodbeslægtede, og over i det moderne kulturelt definerede perspektiv. Det skal vi kigge nærmere på, når vi kommer ind på hendes begreber *side-by-sideness* og *relatedness*. Carsten er relevant, fordi hendes redegørelse af feltets historik er med til at give os forståelsen for den kultur, som vores materiale trækker på. Den del er relevant, når vi skal analysere materialet i forhold til vores problemformulering. Samtidigt er hun med til at præsentere den tradition ”*Hvad er søskende*” skriver videre på, og som vi ønsker at blive et led i.

I midten af 1900-tallet var slægtskabsforskning et vigtigt område indenfor britisk social antropologi. De prøvede at forstå, hvordan små lokale samfund kunne fungere uden nogle overordnede institutioner og statsregulering. De så slægtskab som et alternativ til politisk struktur, ved at se på hvordan statsløse samfund kunne fungere ud fra et slægtskabs- og familiebaseret hierarki (Carsten 2004:10). Det paradigme var vigtigt for udviklingen af tanker inden for feltet. Man så kernefamilien som en universel social institution, der var nødvendig for at kunne producere passende og ordentlige børn. Fokuset for denne tids forskning kom dog aldrig ind på relationen mellem forældre og børn. De temaer, der fyldte i forskningen var omkring ejendomme, politik og religion. Man fokuserede på

slægtskab i forhold til politiske og religiøse instanser, frem for familien som forskningsfelt. Fokusset for interessen af socialantropologien var hvilke forskellige kulturelle omstændigheder kernefamilien befandt sig i, og ikke hvilke følelser og funktioner, der var imellem familiemedlemmer. Kernefamilien blev betragtet som værende universel konstant – og var et område for psykologien og ikke et sociologisk forskningsfelt. Den konstruktion af kernefamilien og slægtskab havde stor betydning for forskningen inden for feltet.

Hvor de britiske antropologer var optaget af at studere de førmtalte temaer, så man et skifte af fokus i Frankrig. Claude Lévi-Strauss' *The Elementary Structure of Kinship* fra 1949 præsenterede en ny teori, om udviklingen af menneskelig kultur med slægtskab i en central rolle. Den måde han betragtede slægtskabet på, var anderledes end måden hvorpå de britiske antropologer beskrev den. Han var optaget af logikken omkring kultur, mere end hvordan et samfund fungerede og hvilke funktioner, der styrede disse. Forskellen på Lévi-Strauss' tilgang og de tidligere britiske antropologer forklarer Carsten på en glimrende måde med dette citat:

“He sought to analyze social rules in terms of their structural relation to each other, rather than their specific content or the extent to which people adhered to them” (Carsten 2004:12).

Strauss eksemplificerer sit synspunkt ved at inddrage en universel kulturel tendens i forhold til kernefamilien. Han sammenlignede de eksisterende sociale regler inden for slægtskabet med fundamentale menneskelig kultur. Han gjorde rede for de universelle tendenser omkring incest, men også deres forskellige variationer. Han argumenterede for, at tabuet mod incest var et udtryk for den fundamentalt kulturelle forståelse af nødvendigheden i ikke at gifte sig med sin søster. Dette tabu har sikret den vedvarende forskellighed fra den ene sociale gruppe til den anden. Med dette synspunkt tog Lévi-Strauss det første skridt i feltets overgang fra natur til kultur. Carsten beskriver opsummerende Lévi-Strauss' teori:

“Incest taboos ensured, ”exogamy”, marriage into other groups, and general exchange, which was the prerequisite of culture” (Carsten 2004:13)

Lévi-Strauss' indflydelse på området er indiskutabelt. Men han blev også mødt med den åbenlyse kritik omkring hans standardisering og neutralisering af kønnet, især kvinderne. Det var mændene, der giftede kvinderne væk. Lévi-Strauss' mest betydningsfulde funktion for slægtskabsstudierne var hans skifte af fokus fra afstamning over til ægteskabets betydning. Han understregede, at ægteskab, som institution, var centralt og vigtigt for etableringen og den vedvarende relation mellem grupper (Carsten 2004:14).

Årtier senere var der en tendens blandt antropologisk studier med at skelne mellem vestlig og ikke-vestlige studier. Det viste sig, at de ikke-vestlige studier fandt slægtskab vigtigt og relevant for at forstå den sociale organisation og rangorden. De vestlige studier af slægtskab lagde mindre vægt på betydningen slægtskab i forhold til social organisation. Slægtskab var her ekskluderet fra politisk, økonomisk og religiøst liv, og omhandlede udelukkende kernefamilien. Familien sås i et lys af privat og isoleret, og hovedsagligt kvindens domæne. Forskellen mellem vesten og resten af verden var så slående, at for at manifestere sig som et forskningsfelt, blev der skelnet mellem slægtskab var noget "de" havde og her i vesten, havde "vi" familier. Men fra 1970'erne ændrede studier af køn, den antropologiske forståelse af slægtskabsudviklingen. Der skete en kraftigt reduktion af fokuset på familien og slægtskab generelt. Denne udvikling omhandler dog kun britisk og fransk antropologi. Nordamerika fortsætter i samtiden de komparative studier af slægtskabsklassificeringen og relations terminologien. Inden for denne tradition blev sproget set som en direkte refleksion af kultur. Slægtskabsterminologien var i deres interesse, fordi den afslørede hvordan sproget formede de sociale kategorier og dermed adfærd. Senere blev feltet dog mere specialiseret og derved distanceret fra de sociale og politiske realitetsprocesser, samt hverdags oplevelserne af slægtskab (Carsten 2004:16).

Overordnet og opsummerende mistede slægtskabsstudierne i midten af det tyvende århundrede grebet med de mest centrale aspekter af hverdagsslægtskabet. Historiske studier har vist at den formulerede stabile kernefamilie i midten af det tyvende århundrede, i britisk og nordamerikansk forstand – faktisk mere har været i baggrunden af andre mere dynamiske familiestrukturer. Sene ægteskaber, høje cølibats rater, graviditeter uden for ægteskaber og ikke mindst høj dødelighedsrate gjorde at ægteskaber ofte sluttede før de kunne betragtes som kernefamilier eller studeres overordnet. Disse forhold har været markante mønstre i de britiske og nordamerikanske samfund fra middelalderen og op til det nittende århundrede. Det resulterede i komplekse og mobile opvækstvilkår for børn i denne tid. Carsten beskriver historikernes kritik af de antropologiske studier sådan:

"The work of historians of the family also suggest that in a world where death, separation, and loss occurred all too frequently, the small rituals of everyday life were less focused on remembering past generations and deceased family members (as they seem to be today) than on forgetting" (Carsten 2004:17).

Historiekerne afliver altså myten om den stabile, traditionelle familie samtidig med antropologisk kontrastfyldte skildringer af slægtskab i den kaotiske samtid der blev beskrevet. David Schneider besidder en vigtig rolle med en reformulering af slægtskabsstudierne inden for antropologien. Det gør han ved, at han har skelnet mellem to traditioner. Den ene som fokuserede på strukturen af

funktioner i sociale grupper og den anden med undersøgelsen af de betydninger slægtskab har i en specifik kultur Schneiders to centrale værker ”*American Kinship*” (1980) og ”*A Critique of the Study of Kinship*” (1984), lagde grundlaget for et nyt perspektiv på feltet om slægtskab. Dette skift involverer både en afstandtagen fra britisk influerede studier med fokus på de sociale strukturer, samt en distancering til Levi-Strauss strukturalisme. Dette skift var en del af en større antropologisk kursændring fra funktion til mening. De centrale temaer af både ”*American Kinship*” og ”*A Critique of the Study of Kinship*” var relationen mellem natur og kultur eller mellem det biologiske og sociale aspekt af slægtskab. I ”*American Kinship*” indrammer Schneider skelnen mellem naturens orden og kulturens orden – eller mellem substans og kode. Hans arbejde problematiserer relationen af hvad der rent faktisk var biologisk og hvad der var kulturelt inden for slægtskab (Carsten 2004:20). Han betegner naturens orden som værende de relationer, der er baseret på biogenetisk forbindelse. At være biologisk beslægtet betyder en fælles oprindelse og identitet. Disse relationer betragtes som varige, ubrydelige og ufravælgelige, fordi de kulturelt defineres som biologiske og naturlige kendsgerninger. Modsat betegner han de relationer baseret på lovens orden som kontraktlige. Relationer som for eksempel ægteskaber og halvsøskende kan modsat naturlige relationer, brydes. Hans arbejde med karakteristik af amerikansk slægtskab udmønter sig i at begynde at se det som et kulturelt system. Ved at beskrive hvordan natur og biologi symbolsk fungerer åbnede Schneider op for at analysere slægtskabet som kulturelle fænomener (Tjørnhøj-Thomsen 2004:143). Schneiders kritik banede vej til spørgsmålet, kunne man operere med et slægtskabsbegreb der ikke refererede til biologisk forbundethed?

Det spørgsmål svarer Carsten på ved at foreslå at det centrale spørgsmål for slægtskab studier, må være hvorledes mennesker selv definerer, føler og praktiserer Relatedness. Derved åbner Carsten op for at bibeholde slægtskab studier som undersøgelsesfelt ved ikke absolut at refererer til biologisk forbundethed. Et eksempel på det, giver Tjørnhøj-Thomsen ved at undersøge barnløse familiers overvejelse om forbundethed. Her viser det sig f.eks. at mændene insistere på, at det der har betydning for deres følelse af at være rigtige fædre, er påvirkningen af barnet. Her viser det sig at hvad der almindeligvis har været kategoriseret som ”rigtigt” omdefineres fra at være genetisk forbundet til at handle om daglig nærhed, samvær og opdragelse (Tjørnhøj-Thomsen 2004:147)

SIDE-BY-SIDENESS

For at prøve at forstå slægtskab i en mere specifik kontekst tager Carsten udgangspunkt i hjemmet som hverdagsinstitution. Det forsøger hun på, ved at benytte en række tværkulturelle eksempler fra forskellige lande til forståelsen af det at være beslægtet. Hun peger på nogle spændende mønstre for

betydningen af slægtskabsfølelsen fra hverdagslivet i hjemmet. Hun bruger eksempler fra de forskellige lande, som argumentation for hjemmet som universelt udgangspunkt. Hun benytter begrebet *side-by-sideness* til at beskrive de tendenser, der går igen ved hverdagslivet. Det hjælper os til at se hvordan slægtskab og sociale relationer kan isoleres fra det biologiske bånd og forstås kulturelt (Carsten 2004:37). Undersøgelserne viser hvordan køkkenet i mange hjem symboliserer hjertet i familielivet. De vigtigste aktiviteter går ud fra køkkenet. Madlavning, spising, og i det hele taget det at dele hverdagsmåltider – er markante symbolske markeringer af hvad, dem der lever i huset, har tilfældes. Madlavningen og madspisningen bliver relations formende ved at forbinde mennesker i deres hverdagsliv.

Udgangspunkt fra hendes studier af malaysisk familieliv og hverdagsliv fra 1980'erne, hvor konsumeren af ris måltider, lavet i hjertet af familien (køkkenet) blev betragtet, ikke blot som symbolsk slægtskabsbindende mellem familiemedlemmer men også biologisk forbindende. Ved at betragte biologisk forbindelse ud fra et syn hvor faren leverer sæden og moren leverer mælken. Bliver måltider konsumeret efter fødslen biologisk forbindende via mælken. Det vil sige, at et barn kan forstås som biologisk beslægtet ved amning af en anden kvinde som ikke har født barnet. Men ikke kun det element kan være slægtskabsforbindende, også mere overordnet ved en opvækst i hjemmet og kontinuerlig konsumering af mad lavet i hjertet af familien betragtes som genetisk forbindende. Man betragter det at konsumere mad fra hjertet i hverdagen som blodsformende – altså slægtskabsforbindende. Dette er særligt gældende mellem søskende – hvor blodet skulle blive mere ens end nogle andre tilfælde (Carsten, 2004: 41). Det malaysiske eksempel er på andre måder, også et videre eksempel på ”alternativ” slægtskabskultur. For eksempel bliver søskendegruppens moral og harmoni i den malaysiske kultur sat i højsædet. Søskendegruppen defineret ud fra den malaysiske kulturs værdier – derved ment, både ”biologiske” og ikke ”biologiske” søskenderelationer. Hjemmet bliver metaforisk kropsliggjort til personerne levende i det. Det er vitalt for familierne, at søskenderelationerne er gode og der bliver gjort meget for at sikre deres fælles gode relation. For eksempel ved at insistere på, at når søskendeflokken finder livspartnere, skal de også etablere separate hjem. Det er for at forebygge skænderier og et uharmonisk forhold mellem søskende (Carsten, 2004: 46).

Indblikket i den malaysiske slægtskabskultur er vigtig for at klassificere andre måder at betragte slægtskabet på. Det er interessant at symbolske aspekter som køkkenet, måltidet og hjemmet – kan betragtes som biologisk forbindende elementer. Carsten forklarer med *side-by-sideness* hvordan man kan se måltidet og konsumeren som et led i forbindelsesproces. Samlet set, bliver det et kontrastfyldt perspektiv på den Euro-Amerikansk eksisterende slægtskabsforståelse. Eksemplerne

fra den malaysiske kultur er med for at opstille spørgsmål til den eksisterende slægtskabsanalyse. Det er et tværkulturelt billede på hvordan slægtskabsbånd også betragtes.

Dette led er for os vigtig at eksemplificere. Carstens beskrivelser er med til at understrege både hvordan man kan betragte det at være beslægtet. Men endnu mere hvilke grundlag der gør at man bliver betragtet som beslægtede. Side by-sideness er med til at lede os ind i interessen af betydningen af hverdagsrelationen.

Overblikket ved de malaysiske studier, giver os endnu et ryk ned af stien hvor de kulturen står over for biologien. Det tværkulturelle indblik giver os videre inspiration til at skærpe fokus mod hjemmet. Der blev beskrevet hvordan måltidet, konsumeringen, hverdagslivet har af status i f.eks. den malaysiske kultur. Det bliver vores videre ledetråd i at begynde at se hjemmet som rammen for analysen. Hjemmet som analytisk synsvinkel hjælper os med at forstå det praktiske hverdagslivs betydning. Huset kan metaforisk betragtes som et materielt og rituelt center. Side by-sideness (hverdagsheden) giver os næring til at forstå vigtigheden i hvad der foregår inden for rammerne (væggene).

“I find it impossible to understand what a house is divorced from the people and relations within it. Houses offer us a way of grasping the significance of kinship “from the inside,” that is, through an exploration of the everyday intimacies that occur there” (Carsten, 2004:56)

I løbet af de seneste 20 har slægtskabsstudierne ændret form og indhold. Der er blevet pustet nyt liv ind i slægtskabsstudierne, ved at skabe empirisk og analytisk opmærksomhed på kønsforhold, og ved at problematisere antagelsen om natur og biologi. De nye slægtskabsstudier er betinget af nye empiriske problemstillinger som f.eks. nye familieformer. Som vi vil gøre rede for senere ved at inddrage Dencik(2008). Et særligt kendetegn omkring de moderne slægtskabsstudier er den større opmærksomhed omkring sociale aktører og hverdagslivet. Det nye studier undersøger den øgede betydning af forhandlinger, valg og kreativitet (Tjørnhøj-Thomsen 2004: 142)

I vores bestræbelser på at forstå søskendeskabet og hvordan søskende italesætter deres relationer og gennemgangen af Carstens *“After kinship”*, været vigtig for os på to parametre. Indblikket har givet os forståelsen for hvad der har præget moderne slægtskabsforståelse. Carsten har gennem et antropologisk arbejde forklaret os hvordan slægtskabstraditionen har været domineret af et biologisk klassifikationsprincip. Det er centralt for os at forstå når vores fokus er arbejdet omkring moderne søskenderelationer. For at forstå vores materiale er det nødvendigt at vi forstår den måde søskende italesætter deres relation. De mønstre de trækker på er et udslag af den historiske slægtskabskultur. Skellen mellem en tilskrevet forståelse og en oplevet forståelse er central for os. Derfor er det inte-

ressant og relevant for os at inddrage Carsten. Hun har bidraget til præsentation af historien som vi skal bruge i vores diskursanalyse og hun har bidraget med begreberne side-by-sideness og relatedness som vi skal bruge til refleksion og diskussion af vores materiale. Hendes præsentation af side-by-sideness leder os ned af en stig, hvor familien, individet og hverdagen kommer i fokus. For at få en dybere forståelse af disse elementer, føler vi det nødvendigt at vende blikket væk fra det antropologiske område og inddrage en sociologisk indgangsvinkel. Det gør vi med Smarts "personal life". Argumentet for at inddrage hende er at hun bygger videre på Carsten studier og benytter sig af begrebet "relatedness". Hun bidrager med et individfokus som vi skal bruge når vi skal diskutere moderne familielivs konstruktioner og individualisering. Nu vil vi dykke mere ned i hvilket rolle familien og hjemmet har for individets familierelationer.

SOCIOLOGISK SYNSVINKEL vha. Carol Smart

Før vi argumentere for sammenhængen mellem Carsten og Smart, vil vi kort redegøre for det sociologiske familielivsfelt op til Carol Smarts inddragelse af Carstens "relatedness" begreb.

Smart forklarer her hvordan hun betragter hendes nye vinkler og ser hvordan de skal tolkes;

These ideas about Personal life are intended to provide a conceptual orientation and potential toolbox, rather than a rigid, rule-bound manifesto ... But the comfort achieved by having conceptual boundaries has been of the cost of misrepresenting the ways in which personal life and there are increasing demands for understanding of fluidity(Smart 2007: 30).

Smart refererer tilbage til hvordan man har analyseret slægtskaber og hvilken konsekvens dette har haft på måden vi forstår familielivet.

Der sker forandringer inden for sociologien parallelt med de forandringer og ændringer vi har beskrevet inden for det antropologiske felt. Smart betegner dette som *the cultural turn*. Hun beskriver hvordan David Morgan (1996) er med i det skifte af fokus inden for feltet. Fra at have set familien som institution, ville Morgan mere kortlægge familie praktiser og se familier som konstitueret af hvad de gør. Denne konceptuelle ændring var en vigtig fase inden for den nye og "frie" måde at tænke og se familielivet og deres hverdag. I forlængelse af disse tanker er Janet Finch og Jennifer Masons(1993,2000) optaget af at snakke om slægtskab – og redefineringen af slægtskab inden for sociologien. De prøvede at udvide de indskrænkede baner sociologer tænkte i, vedrørende hvordan vi relaterer til vores familiemedlemmer og hvem vi vælger at inkludere i vores intime sfære. Smart nævner Carsten som et bevis for de to felters tidsperiodisk parallelle redefinering af temaer som slægtskab og familieliv. Hun inddrager socialhistorikeren John Gillis (1996, 2004) som et eksempel

på "the cultural turn". Gillis fokuserer på vores kulturelle hukommelse og hverdags praktiser/ritualer. Det har været med til at bringe sociologien tættere på at anerkende vigtigheden af hverdags aktiviteter og hjemmet som kulturel institution for familielivet (Smart, 2007:34). Smart forklarer hvordan relationskonceptet er ændret fra sporene af slægtskabsforskning inden for antropologien og sociologien. Carstens redefinerings af feltet medførte en anderledes relations terminologi, således at antropologien nu koncentrerer sig om relatedness frem for de tidligere terminologiske strukturer af slægtskab.

RELATEDNESS OG RELATIONALITY

Relatedness som begreb favner 2 sider. Det første er at individer definerer dem selv ud fra deres tætte slægtskabs relations bånd. Det vil sige uden de formative og vedvarende relationer, udvikler vi ikke, en fornemmelse af selvstændighed og individualitet. Dette perspektiv skiller sig ikke ud fra vestlig tænkning. Den anden side af begrebet, er at dem vi relatere til som slægt ikke længere behøver være biologiske betingede relationer. Carstens koncept med begrebet relatedness betegnes af Smart som udgangspunkt for at kigge på hvad der betyder noget for mennesker og hvordan deres liv udfolder sig i specifikke kontekster, fordi de hendes nye metoder at forstå intimitet, slægtskab og relationer – afliver historiske måder at analysere disse temaer. Carsten redefinerings af feltet eksemplificeres af f.eks. Jeanette Edwards studier med relatedness. Edwards (2000) undersøgte hvordan man betragtede slægtskab i den lille engelske by Bacup. Hun udviklede på baggrund af de studier begrebet *born and bred* slægtskab. Det var et forsøg på at fange den kombinationen af genetiske / blodrelaterede relationer med stedet, konteksten og momentet. Ved at forstå begrebet "born and bred" slægtskab kan vi begynde at forstå hvordan man kan forholde sig til hinanden på forskellige konceptuelle niveauer på samme tid (Smart 2007:47) Disse nye antropologiske vinkler at forstå relationer og slægt på, bemærkede Finch og Mason også. De kunne lide de nye måder, at forstå komplekse slægtskabs relationer mellem mennesker. Finchs fokuserede på at udfordre den rigide og strukturelle model af familieliv som samfundsbetraget var bevaret. Hun argumenterede for at se slægtskab som en mere flydende og dynamisk model. Hun argumenterer for, at følelsen af pligt muligvis udviklede sig, kun på grund af slægtskabsrelationen. Hvorimod følelser af hengivenhed eller forpligtelse rettet mod individuelle ofte ville være på baggrund af historiske interaktioner. Disse ideer kom til at virke som den sociologiske vinkel af det antropologiske *new kinship*. Ud fra det Carstens antropologiske *relatedness* begrebet "føder" Finch og Mason *relationality*. Konceptet er central fordi det en gang for alle afliver begrebet kinship/slægtskab. Det er vigtigt fordi det lige meget hvad (engelsk/dansk) bærer rundt på umoderne konnotationer. Ordet i sig selv anerkender at mennesker kan relatere til hinanden uden nødvendigvis at være genetisk beslægtede eller kontrakt

forbundene ved f.eks. ægteskaber – og tillader den betydelige fleksible tilgang, inkluderende ideer som ” families of choice” . Lige så betydelig er det at relationality hjælper os til at forstå en måde at tænke, udtrykke motivationer som normale mennesker måske besidder. Smart opsummerer begrebet således:

Relationality is then a mode of thinking which not only influences decisions and choices, but also forms a context for the unfolding of everyday life. But this is not just a state of mind, it requires action (Smart 2007:48-49)

For at forstå søskenderelationer må man undersøge menneskers følelser og livssituationer. Konceptet *relationality* hjælper os med at forstå vigtigheden i at anerkende at følelser er produceret og givet mening i en socio-kultural eller selv-refleksiv sammenhæng. Smart fremhæver et Kenneth Gergen (1994) citat: ”*Emotions do not have an impact on social life; they constitute social life itself*”(Smart 1997:41). Hun beskriver med det, at hun ikke mener at hun kan ”fundere” over, hvordan mennesker opfører sig i forhold til hinanden, uden at være opmærksomme på de følelser der spiller ind. Dette bidrager til at sætte følelser i en central rolle i den sociologiske diskussion om social og personligt liv. Smart peger på at følelsesmæssigt engagement og kærlighed er centrale aspekter i familiære relationer. Derfor vil vi inddrage og belyse intimitet i søskenderelationer. Det gør vi ved at inddrage Winther et. al. arbejde vedrørende intimitet.

INTIMITET vha. Winther, Palludan, Gulløv og Rehder

Man kan tale om intimitet på mange måder. Nogle sætter mere pris på at samle søskendeflokken, hvor imod andre sætter pris på afstand og lidt plads (Winter et.al. 2014:87). Et centralt begreb når man snakker om intimitet er intimidering, som kan forekomme når mødre (og fædre) bliver for ivrige, eller fylder for meget i processen, hvor børnene "skal finde hinanden". Der kan skabes en distancering imellem søskende, når de ikke selv yder en aktiv indsats for intimiteten, men snare er noget (sted)mor gøre og konsekvensen kan være, at man mister hinanden følelsesmæssigt (Winter et.al. 2014:89). Forældre kan også være gode til at bidrage med en god balance til forholdet, hvilket vil blive beskrevet længere nede. Der er med andre ord mange måder og former for intimitet, uafhængig af om, man er pap eller blod søskende, er aktiv eller passiv i forholdet, om man bor sammen osv. Da ikke alle former er lige interessant for projektet, uddyber vi nogle få.

Ifølge Winther et al. kan der lægges pris på distancen, og selvom vi ikke får det fortalt direkte i vores interviews er der informanter der er meget glade for det. "Så man kan godt sige vores bånd er blevet lidt tættere måske, selvom vi ikke ser hinanden så tit" lyder det fra Sofie, der er på efterskole,

som mener det at være flyttet fra lillebroren er en skøn ting, da de nu er tættere på hinanden når de endelig ses.

Blandt mange søskende bliver intimitet en selvfølge, da man, som det også beskrives i vores interview, altid vender tilbage, fordi de er ens familie. Det vil sige, at lige meget om man bliver sure på sine søskende, er blevet uvenner etc. bliver man venner igen. En måde at være intim på med sin søskende er via *verbal nærkamp*, som måske mange søskende kan relatere til. Verbal nærkamp er når man bryder, skændes, eller laver sjov med sin søster eller bror og agere tæt op ad hinanden, som også er tilfældet med Juliane og Arendse fra Winter et.al. Juliane og Arendse er en del af en stor søskende flok, hvor ikke alle er biologiske søskende, det betyder, at de skifter imellem forskellige hjem. Det betyder at Juliane nogle gange skal koble sig af og på i de forskellige relationer, men hun gøre det ikke med Arendse, som hun hele tiden er *tæt* med. Da de hele tiden er tætte på hinanden, kan det være en af de ting, som resulterer i verbal nærkamp og den form for intimitet. Vi vil også prøve at konkretisere det med eksempler fra vores egne interviews.

”Det er vel når man er i familie, ikke. Og man ligesom kender hinanden rigtig godt, og man er ligesom.. Det er ligesom de der venskaber, hvor man ved, at lige meget hvor lang tid man ikke ser hinanden, så vil det altid være det samme, når man kommer tilbage, ikke. Øhm.. Jeg tror man har sådan lidt et specielt bånd, men man kan også, altså sådan. Man kan have det rigtig sjovt sammen, men man kan også blive virkelig sådan sur og irriteret på hinanden, men lige meget hvad, så tror jeg man sådan kommer tilbage og bliver gode venner, ikke. Fordi man har sådan ret til, at flippe ud på hinanden, og skændes, fordi man kender hinanden så godt, og man ved at man elsker hinanden. Det tror jeg”

Sådan lyder det fra vores egen informant Sofie, og det bekræfter os i, at der er noget i deres søskenderelation som er svært at forklare, men som gør, at de altid vender tilbage til hinanden. - det viser sig i dette tilfælde at distancen, måske slet ikke er nogen dårlig ting for intimiteten imellem disse to søskende. Konflikter er nødvendigvis ikke en negativ del af relationen, idet at det samtidig kan være med til at gøre ens forhold tættere. Skænderier, uoverensstemmelser og kontroverser kan ligeledes give forholdet indhold og respekt for hvem hinanden er som individer.

Der er en god balance i deres søskende relation, selvom de måske ikke ses så meget. En anden ting der har været godt for forholdet har været, at Sofie har snakket med forældrene og har fået lov til at komme ud med nogle ting, omkring broren, hvilket kan være en positiv ting. Der er umiddelbart intet sted i interviewet der peger på, at forældrene har været fraværende eller for nærværende. *For* insisterende forældre kan nemlig også være med til at ødelægge et søskendskab (Winter et.al.

2014:90), og bliver ifølge Winther et al. beskrevet som *for-meget-hed* eller *mødring*, som handler om insisteringen på at børnene bliver tætte, faktisk er det som skiller dem ad.

Sammenfatning

Med begreberne retter begge kvinder opmærksomhed på at relationer ikke er defineret ved faste positioner, men afhænger af social anerkendelse og handlinger derefter. Selvom omgivelserne klassifikationer, opfattelser - deres kulturelle baggrund har betydning for menneskers måde at se deres relationer på – er deres pointe at det universelt ser ud som om det er gennem handlinger at relationer etableres, vedligeholdes og får form. Denne tilgang betyder at søskenderelationer kan betragtes som "bundtner af relationer" der konstant formes og omformes, både gennem menneskelig interaktion, men også gennem at rammen om relationer ændrer sig over tid og skifter karakter for det enkelte menneske. (Winther et.al. 2014:18)

Smart peger i sin bog "*Personal life*" på hvordan følelsesmæssigt engagement og kærlighed er centrale aspekter i familiære relationer. Hendes ambition er at ville forstå, hvordan intimitet gøres konkret og praktisk. Hendes opfordring til at belyse intimitet i søskenderelationer, bidrager til at synliggøre følelsesmæssigt engagement som en væsentlig del af sociale relationer. Denne opfordring vil være vores udgangspunkt til diskussionen af vores materiale. Vi skærper perspektivet i diskussionen til at centrere sig om intimitet. Det vælger vi, fordi følelser i hverdagsperspektiv er en indgang til at forstå søskenderelationer (Winther et.al. 2014:98)

MODERNISERINGEN OG FAMILIEN vha. Dencik, Jørgensen og Sommer

Projektet undersøger søskenderelationer, relationer som dannes imellem familiemedlemmer. Disse bånd mellem subjekter og deres sociale interaktioner, skaber familien. Derfor vil projektet kort definere det familieforskningsfelt som projektet søger at arbejde indenfor. Redegørelse af forskningsfeltet med udgangspunkt i Lars Dencik, Per Schultz Jørgensen og Dion Sommers bog "*Familie og børn i en opbrudstid*".

Familie som begreb er svært at definere. Nogle anvendte kriterier kunne være, om en familie indeholder en mand og en kvinde, om den indeholder børn og familiemedlemmernes individuelle aldre (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 35). Desuden findes spørgsmålet om den biogeniske forbindelse. En biologisk forbindelse mellem voksne og børn og endda mellem børnene, som ville gøre dem biologiske søskende. Der findes et utal af familiekombinationer, som består af forskellige

sammensætninger af overstående kriterier. Projektet har dog ikke fokus på kriterierne omhandlende kønnet og alderen af forældrene, men på søskende og deres relationer, hvor en biologisk forbindelse kan have betydning (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 36).

Familien er en skiftelig størrelse og gennemgår stadig ændringer. For eksempel er skilsmisser hyppigere end tidligere (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 19). Dette kunne skyldes individualiseringen eller den stigende søgen efter lykken (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 16). Det er blevet mere acceptabelt at voksne, og forældre, går fra hinanden og finder nye partnere. Disse nye partnere kan medbringe børn fra deres tidligere relationer og skaber mulighed for søskenderelationer, som ikke har en biologisk forbindelse. Her ville relationerne skabes igennem familiemedlemmernes interaktion. Vores interesse her ligger i forskellen mellem søskenderelationerne. Den evt. forskel som måtte være mellem en biologisk -og en ikke biologisk søskenderelation, og altså individernes 'forbundethed' og italesættelsen af denne.

Som tidligere nævnt, ses slægtskab som afhængigt af det enkelte individs definition, følelse og praktisering af 'forbundethed', hvilket er vores udgangspunkt.

Samfundet er foranderligt og skiftende på bl.a. sociale og kulturelle områder, og disse ændringer kan betyde at familier kan virke som en stabilitet, til trods for deres omskiftelighed.

I de tidligere århundrede betød familie, sikkerhed for individet. Dette har ændret sig, men familien er stadig nyttig for den enkelte. Familien er med til at forme individet og give det færdigheder. Individet udvikles til bl.a. at kunne kommunikere socialt, skabe tilknytninger og at kunne tilpasse sig forskellige omgivelser (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 24). Med samfundets ændringer er kravene til den enkeltes færdigheder skærpet, for eksempel er det nødvendigt at familien er fleksibel. Samfundets ændringer omkring ligestilling på arbejdsmarkedet har bl.a. betydet at børn skulle i daginstitution, og altså ind i en anden social arena end familiens. Samfundet har skabt flere arenaer og individet skal derfor lære at begå sig i disse og tilknytte sig de forskellige relationer og tilpasse sig de forskellige miljøer. Ligesom familien, skaber de andre arenaer også udvikling hos individet og tilegner individet færdigheder. Individene udvikles i samfundets forskellige arenaer og når individerne så træder tilbage i familiearenaen, påvirker de familien og relationerne. Individene kan ses som en kontakt mellem samfundet og familien, som gør at de påvirker hinanden og skaber ændringer. Ændringer som bl.a. kan betyde en stigende fokus og interesse for mennesket som individ. Samfundet har udviklet sig med fokus på individualisering, selvrealisering og ligestilling, og individet tilpasser sig disse (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 39). Individet har dog stadig brug for de intime relationer som en familie, og altså slægtskab, medfører. Familien, og dennes relationer, er

med til at styrke den enkelte og skabe stabilitet og sikkerhed. Familien skaber et fællesskab, som ikke er til stede i et individualiseret samfund. For børn og derfor også søskende kan en individualisering betyde mere frihed, men samtidig flere valg og beslutninger og i sidste ende mere ansvar (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 120). Individualisering kan være hårdt og familien skaber et fællesskab, hvor man kan få følelsen af at høre til uanset hvilke valg man tager. Individet har brug for intime relationer i et individualiseret samfund. Relationer hvor de kan føle sig forstået og hvor de kan føle de høre til, samtidig kan intimitet skabe intimidering. Hvor nogle familiemedlemmer ønsker intimitet så meget at det kan virke intimiderende på andre medlemmer, for eksempel i en situation hvor forældre samler deres børn fra tidligere forhold. Her kan intimitet og medlemmers ønske om intimitet blive negativt og børnene kan trække sig længere fra hinanden, til trods for vigtigheden af intime relationer. Intimitet vil blive udbybet senere i projektet.

Projektet arbejder derfor med informanternes forståelse og italesættelse af hvordan de som subjekt definerer en søskenderelation. Hvordan de føler relationen til de forskellige søskende er og evt. hvordan denne er ændret efter en skiftende hverdagsscene. Desuden hvordan de praktiserer deres relationer og altså hvordan de opfører sig i forhold til hinanden og ligeledes efter en ændring af hverdagsscenen. Vi ønsker at forstå deres søskenderelationer ud fra hvordan de selv ser dem, ud fra deres livsverden og deres erfaringer.

Den traditionelle familie fungerer som et tilflugtssted som beskytter mod samfundets pres (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 110), men samtidig sker der en forandring i familielivet. En forandring som Anthony Giddens har tilegnet begrebet *rene forhold*. Giddens forklarer at relationerne i en familie er skiftet fra at være bl.a. nødvendighed til at omhandle de involveredes interesse i relationen. De involverede vurderer fordele og ulemper ved den givne relationer og handler derudfra (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 110). Familierelationer handler ikke længere om at bo samme sted eller have biologiske forbindelser. Relationerne handler om hvad den enkelte får ud af forholdet og det er forhold man både kan til -og fravælge. Her ses igen spor af individualiseringen, som netop påskønner friheden til at tage valg. At søskende kan fravælge sine søskenderelationer betyder, at hvis de vælger relationerne ligger der et pres på at vedligeholde dem og aktivt tage initiativ til bl.a. samvær. Giddens' rene forhold er struktureret omkring netop frihed, men også lykke (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 110). Friheden til at vælge og samtidig en søgen efter lykke, som kan medføre fravalg. Relationerne kan derfor virke ustabile fordi de kun eksistere så længe parterne er interesserede i relationen og denne interesse kan nemt forsvinde, for eksempel hvis den ene part føler relationen indeholder flere ulemper end fordele.

Søskende relationer kan altså findes uden at man faktisk er biologisk forbundet. Man kan nu vælge sine relationer og det er det vi ønsker at se om vores informanter er enige i, eller om de føler en stærkere tilknytning til de biologisk forbundede søskende.

Familien som et tilflugtssted hører vi ligeledes om fra Brigitte og Peter Berger, som også taler om moderniseringsprocessens dobbeltsidighed. De mener at man skal finde en balance mellem den offentlige -og den private arena, altså at man skal være aktiv i den offentlige arena, men at man samtidig kan finde sikkerhed i altid at kunne søge tilbage til den private arena (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 111).

Der er argumentation for at familielivet ændres med fokus på frihed. En frihed som betyder at relationerne bliver konstrueret med grundlag i rene følelsesmæssige bånd mellem partnerne (Dencik, Jørgensen og Sommer 2008: 113). Relationerne findes ikke blot fordi man deler DNA, men fordi man føler noget for et andet menneske, som også skaber en interesse i aktivt at engagere sig i relationen.

Individet skal altså kunne begå sig i samfundet, men har en sikkerhed i familien. Samfundet kan være krævende og udfordrende, men man har altid familien og de intime relationer, uafhængigt af biologiske forbindelser, til at styrke én i disse udfordringer. Projektet ønsker at undersøge relationerne både i og uden for familien, for at se vores informanternes synspunkter omkring søskenderelationer.

Sammenfatning

Forsøget på at skrive os ind i den tradition der ligger til grund for bogen ”*Hvad er søskende*” har været kompliceret og indviklet. De veje vi har valgt, har beriget os med viden og indsigt over et kompliceret forskningsfelt inden for antropologien og sociolog. Det har både været forvirrende og berigende at inddrage 2 forskningsvinkler. Overordnet vil vi sige at det har medvirket til et overblik over feltet, som har hjulpet til den generelle forståelse. Derfor argumenterer vi for at vores forskningsfelt er brugbart i analysen af vores empiri, besvarelsen af vores problemformulering og diskussionen af ”*Hvad er søskende*” (Winther et.al. 2014)

Dencik, Jørgensen og Sommer bidrager til at vi forstår de samfundsmæssige forandringer og udfordringer familieinstitutionen. Han nævner at søskenderelationen og familielivet er identitetsstabiliserende. Familien er gået fra at være en produktionsenhed til at have en funktionsrelevans for individet. Dencik, Jørgensen og Sommer giver os altså fundamentet for at forstå de diskurser vores in-

formanter trækker på når de italesætter deres søskenderelationer. De diskurser vil vi undersøge nu ved med vores materiale.

ANALYSE

Som tidligere nævnt valgte vi, at to af informanterne skulle lave tegninger indledende til interviewet. Det gav hurtigere en introduktion til informanternes praktiske søskendeforhold. Amalie fortalte hvordan hendes forældre er skilt, og efterfølgende har fået hver en søn med nye partnere. Hendes tegning illustrerer også fra starten, hvordan hun ser sine brødre som forskellige – og med sig selv som placeret i midten, da hun er forbindelsen til dem begge.

Sofie valgte at tegne sin lillebror alene, og forklarede imens om hans fysiske udseende, såvel som mere personlige værdier, deriblandt at han har en slags diagnose.

Omvendt går der lang tid før Andreas fortæller, at hans storebror er hans halvbror, da de har forskellige fædre. Andreas benævner heller aldrig sin storebror ved navn

BÅND OG SELVFØLGELIGHED

Et særligt interessant emne for vores projekt har været spørgsmålet omkring *rigtigheden* af søskende, hvilket også er forskningsinteressen, der har dannet grundlag for ”Hvad er søskende?” af Wintther et.al.: Er det blodets bånd, der afgør søskendskabet, det sociale vi selv vælger eller vores opvækst i familien som stabilisator?

Det har især været relevant at forholde sig til i forbindelse med vores informanter, som er et udsnit af forskelligheden i søskendeforhold. Sofie har en lillebror, Emil, som hun deler begge forældre med. Amalie har to yngre brødre; Peter, som hun deler samme mor med, og Lasse som hun deler samme far med. Andreas har en storebror, som han deler samme mor med – mens de to først, da de er blevet voksne, har fået oplyst, at de har forskellige fædre.

Overstående eksempler fra vores informanter, giver anledning til at anskue deres relation rent metaforisk. I daglig omtale, associerer ordene ”relationer” og ”forhold” sig også til ”bånd”. Det er en uhåndgribelig betegnelse, som man måske ønsker skal være håndgribelig. Båndet kan ses som et faktisk fysisk bånd, et snørebånd for eksempel, som både kan strækkes, løsnes, krølles og laves knuder på, men som ikke kan ødelægges eller brydes helt. Det er sådan vores informanter italesætter forbindelsen mellem deres søskende. Sofie beskriver sit forhold til lillebroderen Emil med båndet som metafor: *"Vi vil altid være der for hinanden, selvom det ikke er sådan et tæt bånd vi har"*. Sofie mener, at selvom deres relation ikke er præget af en særlig intimitet, er det underforstået, at deres forhold, eller bånd, ikke brydes. Amalie italesætter det fremtidige forhold med lillebroderen Lasse med et ønske om, at han skal vide hun vil være der for ham. *"Jeg håber ikke, at han synes det er pinligt at tage telefonen og spørge "hvad gør jeg her"*. *Det vil sige, vi har en lille hemmelighed*

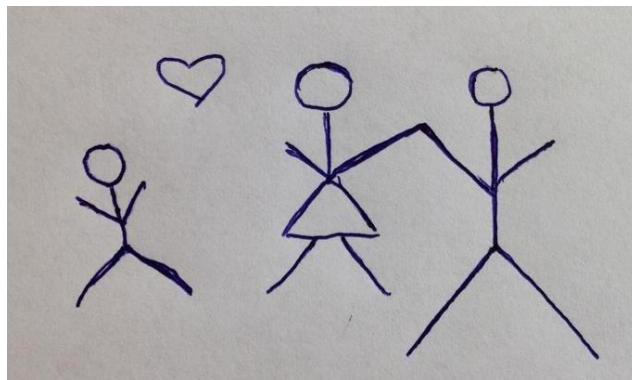
overfor mor og far. Det håber jeg". I citatet ytrer Amalie et ønske om et tættere forhold i fremtiden, og man kan tolke det som om, at hun beskriver båndet, uden at nævne ordet bånd.

Et interessant fællestræk for især Sofie og Amalie er måden, hvorpå de forklarer hver deres individuelle søskenderelation med en selvfølgelighed, som virker naturlig og ikke yderligere betvivlet. Visheden om, at ens søskende altid vil være der, ligegyldigt hvor mange diskussioner og skænderier man kan have haft, og uafhængigt af hvor lang den geografiske afstand kan blive:

Amalie om Peter "Ingen tvivl om at han er der, og han er heller ikke i tvivl om at jeg er der hvis han har brug for hjælp"

Sofie om Emil "Vi vil altid være der for hinanden, selvom det ikke er et tæt forhold vi har"

Amalie og Sofie beskriver begge en nærhed til deres brødre, der er selvfølgelig, på trods af hvert deres forskellige forhold. Amalie beskriver en tæthed med sin lillebror, Peter, som altid har været der, selvom de ikke snakker sammen hver dag, og ikke almindeligvis ringer til hinanden i tilfælde af problemer. Sofie beskriver hvordan hun ikke er tæt med sin lillebror Emil, og egentlig ikke deler andet end dagligdagssnak, og ser tv sammen med ham – men alligevel har en sikkerhed om, at han altid vil være der for hende og omvendt, fordi de er familie

Amalies tegning af hendes to brødre, Lasse og Peter.

Amalie omtaler Peter, som hun her på tegningen holder i hånd med, som den lillebror hun altid har boet sammen med. Deres forhold har altid været et tæt på grund af afstanden. Lasse beskriver hun som sin "kærlighedslillebror", derfor hjertet imellem dem, som hun altid har passet meget på – især fordi der er 10 år imellem dem, så hun har påtaget sig rollen som den beskyttende storesøster. Disse meget grafiske beskrivelser i Amalies fortælling giver udtryk for, hvordan hun er tæt med begge sine brødre – og tegningen viser, at hun har tænkt over, hvordan hun ser hver af sine brødre, og hvordan hun ser sig selv som havende to forskellige roller afpasset efter, hvem de er som brødre.

BESKYTTERTRANG

I en del af interviewene artikuleres beskyttertrangen. Det sker i forbindelse med, at samtalen drejer sig ind på emnet at vokse op med jævnaldrende søskende. Emnet bliver berørt på baggrund af vores problemformulering omhandlende skiftet i hverdagsscenen, som alle vores udvalgte informanter har oplevet, på hver sin måde.

I interviewet med Sofie nævner hun flere gange, at hendes bror, Emil, har en diagnose i form af autisme. Det bliver bragt på banen i forbindelse med mange af spørgsmålene, da hendes besvarelser ofte bærer præg af en eftertæksomhed, når det kommer til emner, hvor diagnosen spiller ind.

Dette er også tilfældet i forbindelse med beskyttertrangen og rollen som den beskyttende, ældre søskende. Et eksempel er, da interviewet drejer sig ind på forældrenes skilsmisse, og Sofie fortæller om hendes forsøg på at hjælpe Emil: *”Altså jeg prøvede at sige, se ligesom hvor godt det går nu, det er ikke deres – eller vores – skyld, og det bliver meget bedre, når de bliver skilt, og så kommer der bedre stemning.”*. Sofie påtager sig positionen som den ældre søster, der gør sig ansvarlig for, at Emil ikke føler skyld eller er uforstående overfor situationen. Sofie gør det klart, at det vist ikke hjalp Emil så meget, men at hun forsøgte. Men hun påtager sig positionen som den ældste søskende, der ønsker at beskytte sin yngre søskende fra at føle sig skyldig og ked af det over skilsmissen, selvom hun er klar over, at det kan være svært at nå igennem til Emil.

Som vi også kort kom ind på tidligere fortalte Amalie om hendes forhold til hendes yngste lillebror, Lasse, og hvordan hun påtog sig en beskytterrolle overfor ham, men ikke overfor Peter. Amalie beskriver et tæt forhold til begge sine brødre, men skelner mellem dem, da hun beskriver Peter som den irriterende lillebror hun altid har boet med, og Lasse som den lillebror hun hygger sig, spiller spil med og altid har haft en følelse af at skulle beskytte: *”(..) fordi at der er ti år imellem os og jeg har altid passet meget på Lasse”*.

Yderligere fortæller Amalie om hvordan hendes lillebror Peter påtog sig en beskytterrolle overfor hendes anden lillebror Lasse, da de gik i folkeskole sammen i nogle få år. *”De har gået på folkeskole sammen Peter og Lasse da Peter var på vej ud og Lasse var lige startet øhm og der har Peter faktisk en gang i mellem nævnet at han følte at han havde sådan lidt en forpligtelse til at passe på ham fordi at det var min lillebror”*. Dette er interessant, da Peter og Lasse ikke har nogen biologisk relation – Peter er bror til Amalie via fælles mor, mens Lasse er bror til Amalie via fælles far. Amalie fortæller videre i interviewet, hvordan hendes forældre og hver deres nye ægtefæller og børn altid har fungeret fint sammen, f.eks. har de alle sammen holdt jul sammen flere gange. Dermed

danner der sig et mønster af, at relationen mellem Peter og Lasse er præget af deres fællesnævner, søsteren Amalie. På trods af, at der ikke er nogen biologiske binding, eller endda en af de øvrige søskende betegnelser som bonus, sted eller pap, så er der opstået en binding imellem Peter og Lasse igennem Amalie. Denne relation afspejler endnu et væsentligt emne i interviewene, nemlig om søskendskab og venskab kan flyde sammen og afspejle samme betydning.

VENNER OG SØSKENDE

”Han er som en bror for mig” eller ”Min bror er min bedste ven” er vendinger man ofte hører i det daglige sprog i forbindelse med venner og søskende. Det gav i projektgruppen grundlag for flere samtaler omkring vores egne teorier om emnet, samt vores erfaringer med søskenderelationer og venskaber, og kombinationer heraf. Vi snakkede bl.a. om hvordan vi hver især opfattede vores egne relationer til søskende, uafhængigt af hvorvidt det er blodsband eller de mere sociale, som vi også vil komme nærmere ind på. Yderligere debatterede vi, hvordan venskaber kan være tætte relationer, og om de kan sammenlignes med søskenderelationer. Det var derfor også et emne vi ønskede at bruge i interviewene med vores informanter.

Amalie omtaler begge sine brødre som venner, dog med den forskellighed, at der på grund af aldersforskellen er forskellige grader af venskabet: *”Altså når jeg er sammen med Lasse, så er jeg barnlig og spiller kort og playstation, men sammen med Peter kan jeg reelt godt snakke om kæresten og skolen og studieture og byen og sådan nogle ting og sager”*. For Amalie er det vigtigt at klargøre, at hun har et nært forhold til hver af hendes brødre, men at de to forhold altså varierer på grund af aldersforskellen.

Sofie forklarer, da emnet drejer sig ind på, hvornår og hvordan man er søskende, hendes tanker omkring familie: *”Det er vel når man er i familie.. Og man ligesom kender hinanden rigtig godt, og man er ligesom.. Det er ligesom de der venskaber, hvor man ved, at lige meget hvor lang tid man ikke ser hinanden, så vil det altid være det samme, når man kommer tilbage”*. Sofie bruger altså venskabet til at forklare hvordan søskendskabet fungerer, men umiddelbart efter, lægger hun alligevel meget vægt på, at søskende er noget helt særligt.

Andreas forsøger at forklare lighederne mellem venskaber og familie, i stedet for forskellene. Han lægger meget vægt på, at for ham er familie og venner flydt meget sammen, og betegnes som ligevægtige: *”Det er lige så vigtigt at have venner som familie”*. Andreas forklarer videre, hvordan hans omgangskreds af nære venner, har en lige så væsentlig betydning for ham som hans familie. Yderligere tager han et emne op, som er yderst relevant for vores projekt: *”Familie er ligegyldig om det er*

blod eller ej, det handler om, at man kan finde ud af at være sammen". Andreas og hans storebror har samme mor, men forskellige fædre, men Andreas understreger, at dette ikke har haft betydning for hans forhold til hans storebror. For Andreas handler det altså om følelsen og opførelsen af at være en familie, og ikke det biologiske – det er ikke nok at have samme forældre, men derimod handler det om intimiteten og forholdet mellem de enkelte subjekter.

INTIMITET

Intimiteten har, som tidligere nævnt ifølge Dencik, Jørgensen & Sommer og Winther et.al. en særlig betydning for søskenderelationen. Den er ifølge dem i høj grad konstituerende for tætheden i søskenderelationen. Intimiteten varierer i hvert søskendeforhold, hvilket også kommer til udtryk i informanternes besvarelser i interviewene.

Sofie beskriver en intimitet med sin lillebror Emil, der ikke er så tæt, hverken fysisk eller psykisk, hvilket Sofie forklarer, er grundet hans diagnose autisme. Samtidig beskriver hun, at deres forhold er blevet tættere, efter at hun er taget på efterskole. Det forklarer hun ved, at Emil har fået mere tid og opmærksomhed derhjemme, mens hun har udviklet sig til at være mere forstående og overskudsagtig, når hun er hjemme, hvor de så har mulighed for at slappe af og koble af sammen. Altså handler deres intimitet om, at de kan rumme hinanden og være sig selv overfor hinanden, det er konstituerende for deres tæthed i søskenderelationen.

Intimiteten mellem Amalie, og hver af hendes to brødre er forskellig på grund af aldersforskellen: *"Peter ved bare mange ting om mig, der er ikke så mange år imellem os, så øhh.. Så han kan sådan lidt irettesætte mig agtigt, altså ved analysere mig på en anden måde end Lasse, der er ti år yngre, og der bare stadig synes, livet er en fest"*. Det viser et mønster af, at Peter kender hende så godt, igennem deres fælles opvækst, at han kan gennemskue, hvordan hun har det og hvornår hun har brug for en eventuel irettesættelse. Den samhørighed og intimitet, Amalie har med Peter, er ikke så eksplicit i Amalies forhold til Lasse. Dels på grund af aldersforskellen, men også fordi, Lasse ikke har boet sammen med hende, og dermed ikke har lært at afkode hende.

Amalie fortsætter med at uddybe, hendes relation med lillebror Peter, som hun er næsten jævnaldrende med: *"Han var kun fire år yngre. Og det tror jeg på har givet et tættere forhold i sidste ende"*. Amalie og Peter er tilsyneladende tætte og nærer en dybere forståelse for hinanden, da de har boet sammen det meste af deres tidligere liv, og fordi der ikke er så mange år imellem dem.

Dette er også et mønster, der afspejler sig i Andreas' beskrivelser af intimiteten i relationen til hans storebror.

Andreas beskriver, hvordan han er blevet bedre til, at kunne læse sin bror for at vide hvordan han reagerer: *"Jeg er blevet bedre til at læse min bror, altså nu kender jeg ham jo sådan meget godt, så jeg ved hvordan han skal tackles"* Andreas har også igennem tiden lært at analysere sin bror på baggrund af dét forhold, de har haft gennem deres fælles opvækst.

Andreas og Amalie beskriver, hvordan de og deres søskende bruger de bånd, de har opbygget gennem deres fælles barndom, til at interagere med hinanden, afkode hvad deres søskende vil, før de faktisk udtrykker det. Den gensidige forståelse er altså konstituerende for tætheden i søskenderelationen.

Denne egenskab forekommer i hvert af informanternes søskenderelationer – de er i stand til at agere på deres søskendes tanker og følelser, inden de bliver til udførte handlinger. Der forekommer stadig konflikter i hver af søskendskaberne, på trods af eller netop på grund af, at de kender hinanden så godt, og er i stand til at trykke på hinandens knapper.

KONFLIKTER

Amalie og Andreas giver begge udtryk for, hvordan hver deres søskendeforhold, selv om de holder af deres søskende og omvendt, oftest var præget af irritation eller dårlig stemning, fordi de hele tiden var sammen. Det har ført til skændier og slåskampe i flere af søskendeforholdene. Amalie fortæller: *"Peter og jeg har haft mange konflikter, vi har råbt og skreget af hinanden"*, mens Andreas beskriver, hvordan han og hans bror ordnede deres konflikter lidt mere fysisk: *"Mest så var det jo bare mig der var flabet og så fik jeg lige nogle bank til at vise, at jeg lige skulle tage det roligt."* Andreas fortsætter med at forklare, at *"man skal lige vise hvem det er der er dominant"* og ytrer ikke nogen særlig utilfredshed med måden, det blev gjort på. Det beskrives med samme selvfølgelighed, som en naturlig del af dét at være søskende, brødre i særdeleshed.

Sofie giver også udtryk for, at der har været flere konflikter i forholdet til hendes lillebror, Emil, men hun beskriver hvordan de ofte bliver løst hurtigt igen, da hun ikke kan lide at skændes med sin lillebror, særligt på grund af hans diagnose: *"Det er tit fordi jeg bliver rigtig sur på ham, fordi han ligesom ikke rigtig.. Altså, der er nogle ting, han har svært ved at se.. Eller sådan indse, og der kan jeg blive rigtig, rigtig sur og sådan indebrændt, og så bliver jeg også rigtig dårlig tilpas, fordi jeg har rigtig ondt af ham, og sådan, så bliver jeg ked af det på hans vegne, fordi han har det, som han nu har det. Så det er ikke en særlig behagelig følelse, synes jeg"*. Sofies forklaring viser et mønster i

forholdet til hendes lillebror, Emil, hvor hun ofte affærdiger konflikter og modgang, af hensyn til sin lillebror. Sofie bliver den forstående søster, der forsøger at rumme sin lillebrors diagnose, selv om det kan være på bekostning af hendes overskud, og kan resultere i indre konflikter, fordi hun ikke altid føler sig hørt og forstået.

Andreas forsøger at give et bud på, hvorfor han og hans bror ikke længere har så mange konflikter som før: ” *Vi går ikke op og ned af hinanden hver dag, og så kommer der ikke alle de der irriterende spændinger op.* ”. Altså har ændringen i hverdagsscenen haft en positiv indvirkning på konflikterne imellem subjekterne, da der ikke er konflikter så hyppigt som førhen.

FORANDRING I RELATIONEN

Den separate hverdag har således gavnet relationen mellem Andreas og hans bror. Han forklarer, hvordan de er vokset ud af disse konflikter efter de er flyttet væk fra hinanden, og hvordan deres forhold gradvist er blevet bedre, eftersom de har været adskilt over længere perioder ad gangen.

Andreas og hans bror har altså formået at udvikle deres forhold, og tilmed styrke det, selvom de ikke længere har en fælles base i barndomshjemmet og en fælles hverdag. Sofie bringer samme emne på banen, da hun forklarer om hendes og broren Emils forhold før og efter, at hun er taget på efterskole: ” *Så man kan godt sige, vores bånd er blevet lidt tættere måske, selvom vi ikke ser hinanden så tit.* ”. Altså beskriver både Andreas og Sofie hvordan man ikke behøves at gå op og ned af hinanden hver dag for at få et tættere søskende forhold.

Intimiteten bliver altså ikke nødvendigvis større af, at søskende er sammen hele tiden, men i højere grad vokser tætheden, hvis man kan være sig selv i søskenderelationen. Ergo kan man være tætte søskende, uden at bo sammen eller ses hver dag, ifølge vores informanter.

I løbet af alle interviewene drejer samtalen sig flere gange ind på, hvornår man er *rigtige* søskende, og hvad et søskendskab indebærer. Fælles for informanterne var oplevelsen af, at ens søskende altid vil være der, uanset hvilken modstand de eventuelt møder. Sofie forklarer: ” *Man kan have det rigtig sjovt sammen, men man kan også blive virkelig sådan sur og irriteret på hinanden, men lige meget hvad, så tror jeg man sådan kommer tilbage og bliver gode venner. Fordi man har sådan ret til at flippe ud på hinanden, og skændes, fordi man kender hinanden så godt, og man ved at man elsker hinanden.* ”.

Dermed sætter Sofie ord på dét, der har vist sig gentagne gange i vores interviews med egne udvalgte informanter: Søkende er ægte, når de er søskende, man kan møde modstand med og hos, men som altid kommer tilbage, og altid vil være der.

DISKUSSION

Vi vil debattere, hvordan vi ser vores projekt, som et led i søskendeforskningsfeltet, og hvordan vores analyser af egen indsamlet empiri kan bidrage til traditionen. Relevansen af disse intime søskenderelationer, og modernitetens forandringer af familielivet, betyder, at rammen om individet er ændret. Det er ikke et forsøg på at diskutere ”*Hvad er søskende?*”s konklusioner og refleksioner. Vi vil derimod eksemplificere, hvad vi har lært ved at inddrage vores empiri, og konkludere på vores egen forskning. Det gør vi ved at inddrage vores teoretiske afsnit, i sammenhæng med den udførte diskursanalyse. Konflikter er et godt udgangspunkt for forståelsen og diskussionen af den intime søskenderelation. Derfor vil vi med fokus på konflikter, og opbruddet mellem søskende, danne grundlaget for diskussionen af relevansen af det intime søskendeforhold.

KONFLIKTER OG OPBRUD

Projektet tager, med udgangspunkt i vores problemstilling, fat i hvordan informanterne italesætter deres forhold til deres søskende i hverdagen. Vi leder altså efter noget, der kan oplyse os omkring det forhold, som vores informanter har til deres søskende, og muligvis finde nogle ligheder på tværs af dem.

Da vi spørger vores informanter, om de har haft nogle konflikter, der enten har gjort relationen tættere eller har skilt dem mere ad fra deres søskende, svarer alle informanterne i begyndelsen uspecifikt. Alle informanterne prøver at undgå spørgsmålet ved at forklare, hvordan og hvorfor konflikterne med deres søskende er opstået, i stedet for at svare ja eller nej. Informanterne forklarer på hver deres måde, hvordan de har haft konflikter med deres søskende. Det kan ses i interviewet med Amalie: ”*Peter og jeg har haft mange konflikter, vi har råbt og skreget af hinanden*”. Det samme ses med Andreas: ”*Mest så var det jo bare mig der var flabet og så fik jeg lige nogle, nogle bank til at vise at det ikke var mig, at jeg lige skulle tage det roligt*”. Dette viser, at Andreas tager rollen som det underdanige subjekt, men samtidigt også som det lærende. Han bruger sit fortolkningsrepertoire, når han siger: ”*...til at vise, det ikke var mig*”. Han skaber gennem denne handling en identitet, og en forståelse af, hvad det vil sige at være lillebror i hans søskendeforhold til hans bror.

Efterfølgende forklarer informanterne, at der ikke er noget mærkeligt ved, at de har haft konflikter med deres søskende. De kvindelige informanter forklarer yderligere, at det er normalt, at der opstår konflikter imellem søskende, når man lever sammen i hverdagen, som Amalie forklarer: ”*... men det tror jeg, de fleste søskende gør, der bor sammen*”. Andreas forklarer ligeledes, hvordan der har været konflikter, mens han og hans bror har boet sammen, men at relationen er blevet forandret ef-

ter, at de er flyttet hver for sig: *"Det har ændret grænserne sådan, også lidt mere, når man ikke går op og ned af hinanden hele tiden"*. Sofie og Amalie beskriver, ligesom Andreas, hvordan konflikterne bliver mindre, når der kommer afstand imellem dem og deres søskende – både geografisk og tidsmæssigt: *"Vi ser jo ikke hinanden hele tiden længere, og går ikke op og ned af hinanden hver dag, og så kommer der ikke alle de der irriterende spændinger op"*.

Hvad er det, der får informanterne til at svare, som de gør? Det kan diskuteres, om det er fordi, de har et forudindtaget indtryk af, at det er okay at have konflikter med sine søskende, men at det ikke er i orden at lade konflikterne ødelægge søskendskabet. Konflikterne er derimod et middel til at styrke dette fælles tillids- og tryghedsforhold, som informanterne gentagne gange beskriver.

Det interessante opstod, da vi spurgte ind til en eventuel forbedring i deres søskendeforhold, efter de var flyttet fra hinanden. Der svarede informanterne igen ja, ved først at forklare hvorfor; som om de havde en forventning om, at interviewerens forventede et "nej". Informanterne forklarer, hvordan deres søskendeforhold er forbedret, fordi de har fået mere plads, og denne plads skaber mindre konflikter. De ligger dog fortsat vægt på, at det ikke er fordi, at de ser deres søskende mindre. Indimellem savner de dem, og når de ser hinanden efter skiftet i hverdagsscenen, bærer deres samvær præg af at være kvalitetstid, frem for at bestå af skænderier.

INTIMITET

Vi vil i dette afsnit åbne op for en diskussion omkring søskendes intimitet. Det har for projektgruppen været en førsteprioritet at arbejde så tæt som muligt med teorier, metoder og begreber, hvilket kan være en udfordring, da meget af teorien er implicit i teksterne. Der er heller ikke nogle korrekte svar i diskussionen, forstået på den måde, at vi ikke prøver at bevise eller modbevise en påstand omkring søskendskab. Vi vil ved hjælp af termer, som er en integreret del af familieforskningen, undersøge, hvordan forfatterne til det udvalgte materiale, informanterne og vores indsamlede empiri forstår og oplever det.

Som det fremgår i Winther et.al. er der flere måder at være søskende på, og flere faktorer spiller ind. Et eksempel fra *"Hvad er søskende?"* er storsøsteren Gry, der flytter ind til storbyen og dermed væk fra sine små brødre. Gry og hendes brødre har det fint med at have distance, og kan egentlig grine lidt af, at hun ikke besøger dem så ofte. Er det vigtigt hele tiden at være på besøg for at vedligeholde intimiteten? Det er ikke tilfældet for denne familie, som egentlig hygger sig, når storesøste-

ren til tider kommer hjem, og flytter ind på lillebrorens værelse. Her ses typen af intimitet, der er *forbundet med selvfølgelig og kontinuitet* (Winther et.al. 2014:88).

Grys eksempel minder meget om den forståelse af søskendeintimitet, som vores informant Sofie har. Hun kan heller ikke lige forklare, hvad det er, der gør, at de vender tilbage og har det godt sammen. Sofie har stadig visheden om, at det er en del af dét at være søskende. Sofie, som er på efterskole, mener, at det har været en god ting at flytte væk fra sin bror, så de har fået "lov til" at savne hinanden. Vi kan på den måde drage paralleller fra vores informanter til Winther et.al. og deres beskrivelser om intimitetsforhold, og interviewpersonerne, der indgår deri. Begge eksempler anser det som værende godt at opleve distance. Da forskningen i feltet er relativt åbent kan det debatteres, hvorvidt de har ret. Det er op til dem, der indgår i relationen at vurdere, hvor godt det er, at der er afstand. Vi kan som udefra seende vurdere, at det ikke har skadet informanternes søskendeforhold, at den ene part er rejst væk.

Det er også vigtigt at understrege, at intimitet i denne sammenhæng ikke kun skal forstås, som det fysiske nærvær i relationen, men også afspejle, at der er mange måder at være intim på. Dette håber vi, at de udvalgte eksempler også belyser. Skønt der ikke kun findes én specifik beskrivelse af at være intim, men flere. En ting er dog sikkert; fælles for interviewene gælder et mønster, nemlig at de alle er søskende, og føler en form for bånd – hvilket er uafhængigt af i hvilken grad, de er søskende.

Begrebet intimidering introduceres længere oppe i projektet, og det er vigtigt at nævne i forbindelse med intimitet, som ofte forbindes med værende noget positivt. For meget intimitet kan også have en ulempe, som er, at børnene kan blive træt af forældrenes konstante forsøg på at få børnene til at være tætte sammen, og egentlig glemme at give dem noget puste rum. For at give et eksempel på det, kan man kigge på Peter fra Winther et.al., som har et distanceret forhold til sin bror, eller som det formuleres i bogen, kan forholdet til broren forklares som *distancering*. Dette betyder, at der ikke kun er en fysisk distance, men også en emotionel. Det er med andre ord op til barnet selv at opretholde intimiteten. Forældre kan gøre alt, hvad der står i deres magt, men det er i sidste ende op til børnene selv at fastholde relationen, intimiteten og båndet.

Hvis man skal kaste bolden lidt rundt til de forskellige kilder og empiri, som vi har anvendt, kan vi kigge på Anikka i Winther et.al. på 12 år. Anikka er aktiv aktør, når det gælder om at samle søskendeflokken, og lave fælles ting for at bevare intimiteten. Det samme gælder Christine på 13 år, som mener, at hun ikke er alene-barn, men bo-alene-barn. Dette betyder, at hun bare bor uden sin bror, men at de stadig har bevaret intimiteten og det nære bånd. På den anden side har vi vores informant

Sofie, som har en relation til sin bror, hvor dét at være intim, mere ses som en selvfølgelighed, fordi de er i familie. Altså gøres der ikke nogen aktiv indsats for at bevare intimiteten, men det er mere noget, der sker, fordi man er i familie.

Der kan åbnes op for mange spændende diskussioner omkring intimitet alene. Det bliver i løbet af projektet mere og mere klart, at der ikke er en bestemt måde at være intim på, og at alle søskende har hver deres måde at være det på. Ambitionen i det følgende er at udfolde en mere valid diskussion omkring familie- og søskendeforskningen. Intimitet kan virke vagt i vores projekt, da flere faktorer spiller ind, når man skal diskutere elementet. I eksemplerne varierer antal søskende og antal hjem, samt andre faktorer som at være skilsmisshjælp, alder etc.

KORT EKSEMPLIFIKATION AF OVERORDNET FORSTÅELSE

Vi vil bruge vores informant Amalie som eksempel på, hvad vi har lært af indsamlede empiri, teori og diskursanalysen. Amalie er 23 år gammel og har to brødre. Hun er beslægtet med dem således, at hun deler mor med Peter og far med den Lasse. Hendes brødre Lasse og Peter har forskellige relationerne med deres søster. Amalie er vokset op hos sin mor sammen med Peter, og der er kun fire år imellem dem. Derimod er der ti år imellem Amalie og Lasse. Amalie er interessant, fordi hendes eksempel på det kulturelle mønster, som vi ser ud fra vores diskursanalyse. Der er ingen tvivl om, at Amalie opfatter og definerer sine søskende som uundværlige. Det adskiller dem fra andre sociale relationer som f.eks. venskaber. Derfor kan vi udlede, at hendes definition af søskende er forstået ud fra det biologiske klassifikationsprincip. Det vil sige, at hendes forestillinger om søskenderelationen er defineret ud fra en genetisk sammenhæng. Der, hvor vi rigtig kan bruge Amalie er, når vi skal analysere hendes oplevede søskendeforståelse. Her er det spændende at se, hvordan side-by-sideness og relatedness hjælper os til at forstå forskellen mellem Amalies relation til hhv. Lasse og Peter. Hun beskriver, hvordan Peter har været den irriterende lilliebror, som hun altid har boet sammen med, og hvordan de har haft mange skænderier op igennem årene. Hun forklarer forskellen mellem hendes relation til Peter og Lasse på følgende måde:

”Altså når jeg er sammen med Lasse, så er jeg barnlig og vi spiller kort sammen. Med Peter kan jeg reelt godt snakke om kærester og skolen og studieture og byen og sådan nogle ting og sager... Ja altså vi er nok sådan på vennebasis faktisk”

Amalie forklarer os mange interessante aspekter af sine følelser og relationer til sine to brødre. Vi forstår på baggrund af vores forståelse af intimitet, at hendes forhold til Peter kan karakteriseres som intimt. Vi kan udlede, at hendes opvækst (side-by-sideness) har udmøntet sig i en intim funkti-

onel søskenderelation til Peter. I modsætning til Lasse, lukkes Peter ind i intimsfæren, og hun bruger ham, som hun ville bruge en god ven. Dette er interessant for os i diskursanalysen, samt i diskussionen om, hvorvidt Lasse nogensinde kan få et ligeså et intimt forhold til Amalie, som Peter har – uden at have delt opvækst med hende. Hun betragter venskabet som det ideelle grundlag for et godt søskendskab. Det er af stor betydning for Amalie at have en lillebror med den funktion. Dette leder os videre i vores forsøg på at udtrykke relevansen af studiet omhandlende søskendskabet. Amalie føler, at en god søskenderelation er, når man kan snakke om emner, der betyder noget væsentligt. Ligesom med venner og veninder, der muligvis kender en bedre. Dette er et godt eksempel på hendes kulturelle forståelse af det uundværlige søskendskab, og hvad det er for en substans og størrelse. Selvom de er biologisk beslægtede, så oplever og sidestiller hun relationen med venskaber. Vi forstår, med relationality-begrebet, en god relation, der skal værnes om. Vi forstår, at det betyder meget for Amalie at kunne snakke om relevante ting med Rasmus. De har investeret noget i deres relation, så den er blevet vigtig for Amalie. Smart og Carsten forklarer begge, hvordan familierelationer ikke er faste positioner – men afhænger af en gensidig social anerkendelse. Den anerkendelse får Amalie fra Peter. Vi forstår denne intimitet i hverdagen som byggesten, der danner grundlaget for den intime søskenderelation. Vi udleder dette perspektiv som værende en identitetsstabiliserende funktion i en moderne verden, hvor familieformer konstant er i forandring. Dette er med til at klassificere søskendskabet som et interessant og relevant emne til fortsat analyse i samfundet.

REFLEKSION

METODEKRITIK

Ved at forholde sig kritisk til de metoder, man har brugt i projektet, sikres rapportens videnskabelighed. Derudover tydeliggør man rapportens gennemsigtbarhed, så eventuelle faldgrupper bliver påvist. Det er essentielt for videnskabelige rapporter, at man kan stille sig kritisk over for både fremgangsmåder og resultater. Vi har i projektet arbejdet med to metoder, nemlig kvalitative interviews og diskursanalyse. Afsnittet vil diskutere metoderne i forhold til, hvordan vi har brugt dem og hvilke resultater de har givet.

Projektets kvalitative interview har dannet baggrunden for diskursanalysen. Med interviewene har vi i fællesskab, sammen med vores informanter, skabt empirien og datamaterialet for den diskursive analyse. Det har en betydning som studerende, at komme ud i ”virkeligheden” og afprøve de metoder, som man har nærstuderet i bøger. Det medvirker til, at man lærer det, man netop ikke kan læse sig til i bøger. Dette er blot en af de positive effekter, ved at have udarbejdet empirien i fællesskabet og som gruppe. En anden og indirekte positiv effekt er, at ved at afprøve metoderne af på egen hånd, bliver den kritiske tilgang til metodens positive så vel som negative konsekvenser også skærpet.

Den metode, hvorpå vi har valgt informanter til kvalitative interviews, kan diskuteres. I projektforløbet har vi jævnligt diskuteret konsekvenserne af at have valgt informanter ud fra personligt kendskab. Vi havde dog efter længe overvejelser, taget valget om at hvert gruppemedlem skulle vælge en de kendte; en ven eller familiemedlem. Vi fandt det positive i, at vores kendskab til dem, ville give interviewet en tryk ramme og af denne årsag antog vi, at selve interviewet derefter også ville blive godt. Det kan være en naiv tilgang til metoden, men diskussionen ligger et andet sted: om informanterne gav et repræsentativt svar på søskenderelationer og samtidig hvordan de italesatte deres egne søskenderelationer.

Informanterne er et lille udpluk af befolkningen, hvor næsten alle danskere har kendskab til søskende på den ene eller anden måde. Deres italesættelser, omhandlende søskende, er derfor med til at give et billede på hvordan søskende reagerer på hverdagsforandringer. I interviewsene kommer informanterne undervejs ind på deres familieforhold af naturlige grunde, for bedre at kunne beskrive deres søskenderelationer. Dette faktum har været medvirkende til, at vi også har beskrevet om familieforskning i teoriafsnittet. Omvendt har det samtidig været en fordel at de automatisk beskrev deres familieforhold, for at afsnittet om familieforskning havde relevans.

De kvalitative interviews har været en passende metode, til at få et indblik i nutidens søskenderelationer og metoden har ligeledes været ideel for at få så detaljeret og subjektive interviews og beskrivelser som muligt.

Vores valg af analyse var diskursanalyse, som tager udgangspunkt i informanternes italesættelse ved at analysere deres sprogbrug. Vi valgte samtidig to elementer i analysen og det var fortolkningsrepetoir og subjekt positioner. Ved at fokusere yderligere på deres italesættelse og bruge nævnte begreber, gjorde det at, analysen blev mere dybdegående og tekstnær. Det kan diskuteres om analysemodellen var passende til at besvare problemformuleringen. Det er vores antagelse, at det var den ideelle analyse, fordi det var netop informanternes italesættelse af deres søskenderelationer vi ville undersøge. Hvordan de beskrev og samtidig forholdt sig til deres søskenderelationer, blev endnu tydeligere ved at analysere deres italesættelser med diskursanalytiske briller. Derudover mener vi, at en diskursanalyse var med til at få det bedste ud af de kvalitative interview, fordi man kunne være tekstnær.

Som vi også senere vil komme ind på, har vi i gruppen undervurderet mængden af tid som skulle afsættes til at arbejde med interview og alt hvad det indebærer fra interviewguide til transskription. Selve omfanget har været større end først antaget. Det er også at forholde sig kritisk til metoden, i forhold til hvordan, vi som gruppe har grebet projektet an. Afslutningsvis kan man sige, at metoderne, kvalitative interviews og diskursanalyse, har været med til at vi som studerende har opnået et læringsmålet om, at tilegne sig vedvarende kompetencer. Det har vi tilegnet os, fordi vi har været ude ”i marken” og afprøvet metoderne selv.

LÆRINGSPROCESSE

Følgende afsnit er en refleksion over, hvad vi i gruppen til at starte med har gjort, og hvor det efterlader os med hensyn til projektet. Det er samtidigt en gennemgang af hvad vi har gjort som kan bruges og hvad der kan gøre anderledes til det næste projekter hvor vi skal skrive ud fra interviews.

Der har fra start i projektgruppen været enighed om, hvad formålet med projektet har været, og hvilke former for interviews vi skal have i hus, nemlig kvalitative interviews.

Efter at have arbejdet en del med indsamlet empiri og problemformuleringen, er vi blevet enige om, hvilken metode det er vi skal bruge til at analysere vores interviews. Da vi nu har stillet spørgsmålet kan vi bekræfte, at Kvale og Brinkmann har ret i, at det allerede er for sent, hvis man har stillet

spørgsmålet om, hvordan man skal analysere eller hvilken metode man skal bruge, efter at have interviewet (Kvale og Brinkmann, 2009:211). Man skal fra start af vide, hvilken analyse det er man har tænkt sig at bruge, da man nemt kan komme til at have for meget data (kvantitet) og kan være svært at analysere. Da interviewsne er kvalitative kan de komme ud af kontekst.

Vi er efter transskriptionsfasen hvor vi gennem gik alle interviews, blevet vi enig om, at skifte fokus, da vores kvalitative interviews var kommet ud af kontekst, eller i hvert fald ikke kommer hen, hvor vi havde ønsket. Med dette mener vi, at de ikke havde givet os nok data omkring informanternes hverdagsbrud i deres forhold til deres søskende. Vi ser det dog ikke som noget negativt, da vi ser en læringsproces i det, og nu ved hvad vi skal være mere og mindre opmærksom på næste til næste projekt. Vi fik på samme tid udviklet en ny problem formulering via denne læringsproces som vi mener passer bedre til det vi fik ud af vores interviews. Et af de ting der er gået galt i interviewene har været, at vi ikke har været så gode nok til at lede samtalerne i den retning som vi gerne ville have dem, for at få det information vi gerne ville have ud af dem. Selvom vi har en interviewguide (vedhæftes som bilag), har vi ikke været så gode til at bryde ind, når det er kommet for langt væk, eller omvendt grave længere ned når der har været brug for det. Og det har resulteret i for meget kvalitativ data, som Kvale og Brinkmann.

En spændende omformulering af 1000-sidersspørgsmålet er: "*Hvordan skal jeg bære mig ad med at finde meningen i de mange interessante og komplekse historier, de interviewede har fortalt mig?*" (Kvale og Brinkmann 2009:213). - blandt andet denne omformulering har ført til en psykologisk og sproglig diskursanalyse, samt en mere bearbejdelig problemformulering i forhold vores interviews. Det er blevet gjort via subjektpositioner og fortolkningsrepetoir. Det har med andre ord været en øjenåbner for vores vej til mål. Vi mener, at det at vi er gået i dialog med teksten, og har erkendt vores fejl og set det som en læring har hjulpet os videre med projektet, så vi har undgår at lave et tynd analyse, der ville bliver meget fortolkende, i stedet fik en stærk en inden for det samme tema, som er blevet arbejdet med metodisk frem for kun at fortolke. Den metodologiske aspekt af 1000-sidersspørgsmålet kan nemlig ikke besvare på baggrund af den måde selve spørgsmålet er formuleret, der er ikke nogen *via regia* altså direkte vej til at nå frem til meningen som er i interviewet.

For kort at konkludere afsnittet, kan vi godt genkende formuleringerne fra 1000-sidersspørgsmål, og se, at vi har været sent ude med, hvilken metode vi skal bruge. Det er gået op for os, at der ikke er nogen *via regia* (Kvale og Brinkmann 2009:214) til svaret, som det er formuleret i Kvale og Brinkmann, men at man kan komme ud for at skulle gå nogle omveje og prøve sig ad med nogle forskellige analyser, hvis man ikke har været "klar fra start". På samme tid ser vi det som en god ting og føler os bedre udrustet til næste gang vi skal arbejde metodologisk, og være mere opmærk-

somme på at følge op på spørgsmål, spørge for at få svar til analysen osv. Vi mener på baggrund af dette at vores interviews har være brugbare i forhold til vores nye justeret problemformulering, hvor vi har udnyttet vores nu indsamlet viden om interviewene, til at skabe en problemformulering der kan besvares ud fra disse, som stadigvæk er inde for samme team.

INFORMANTER

Hvorfor er de valgt? Vi har valgt vores informanter på baggrund af nogle kriterier vi har haft fra start af. Disse kriterier var at vi ville arbejde med informanter der var i alderen 16 til 25 år, da vi gerne ville have nogle fyldestgørende svar som vi ikke mener vi kunne få fra informanter der var yngre. Det mener vi på baggrund af de ikke ville være modende nok til at evt. kunne uddybe deres svar. Ældre informanter mente vi heller ikke var relevante da vi mener at når man kommer op i en alderen der højere end vores informanters begynder man og distancere sig fra sin opvækst og sætte sig ud over den i form af man selv begynder at få børn, der gør at man får en ny optik på sit egen søskendeforhold.

Her kan vi tage en af vores informanter Amalie hun er, ” jeg er 23 år gammel nu” , 23 år gammel og forklare gennem interviewet omkring hendes to mindre brødre Peter og Lasse. Amalie ligger inden for vores kriterier i det at hun er 23 år, har oplevet ikke bare et men flere hverdagsbrud. Hendes mor og stedfar er blevet skilt hvilket har gjort at hun er flyttet hjemmefra så hun ser sine brødre mindre. Alle vores informanter har selvfølgelig også alle sammen oplevet et brud i deres hverdag da det var det vi ligesom ledte efter. Informanterne er folk vi selv kender det er enten venner eller i familie, som alle opfyldte de kriterier vi har haft. Det skal dog ikke forstås, som at vi har interviewet dem, fordi vi kender dem, men at det helt sikkert har været en god ting, at de har været så behjælpssomme og fleksible med hensyn til møder, og det tror vi har noget at gøre med, at de gerne vil hjælpe en ven eller en fra familien. Vi har dog været meget opmærksomme på at da vores informanter var personer vi kender, har forhold til og forsat skal have kontakt med, ikke at interagere med dem under interviewet. Det gjorder vi ved ikke at interviewe de informanter vi selv kendte, men derimod lader andre fra gruppe udføre dem, for at undgå en personlig indblanding og for at undgå at der var noget som informanterne ikke ville snakke om, da det som vi ser det er nemmere at lukke op for en som man ikke skal se igen, frem for en man ser dagligt eller ofte.

Vi har arbejdet problemformulerings orienteret igennem interviewene, det har derfor også været vigtig at redegøre over for informanterne at det ikke decideret er et problem de skal have haft, og at vi ikke er psykologer, men at det kommer til at være en dialog imellem os, og at vi gerne vil høre en historie de har at fortælle os. Sådan at vi ikke fik stillet dem ledende spørgsmål der kunne påvirke

deres svar, og samtidigt ikke afsløre over for dem hvad det var vi ledte efter af samme grund.

KONKLUSION

Vi kan i projektgruppen, efter grundig gennemgang, konstatere, at der er flere områder at konkludere på, alt afhængig hvilken vinkel man ser projektet fra.

Projektet har undervejs budt på overraskelser, især med henblik på interviews og bearbejdning af empiri.

Projektet har også præsenteret en mere sproglig teori ved hjælp af Saussures begreber omkring sprogteori, med sproget som system. Vi har introduceret og beskrevet begreber fra den psykologiske analyse vha. Edley, for at kunne forstå, hvordan søskende italesætter deres søskenderelationer, og udført diskursanalyse for at kunne konkludere på informanternes søskenderelationer før, under og efter skiftet i hverdagsscenen.

Ud fra informanternes italesættelser af deres søskenderelationer og diskursanalysen, kan vi konkludere, at især intimiteten er bærende for søskenderelationen, i forbindelse med ændringen eller skiftet i hverdagsscenen i hver deres liv. Intimiteten under deres opvækst spiller en væsentlig rolle for informanternes søskenderelationer i det videre liv, og giver en sikkerhed om, at søskende altid vil være der for hinanden, uanset eventuelt forhindringer. Intimiteten udvikler sig fra den intimiderende til den selvvalgte intimitet, når hverdagsscenen skifter, og denne nye form for intimitet styrker søskenderelationen, og den individuelle udvikling.

Vores projektopgave er omfattende og tager fat i en del emner, hvor delkonklusioner bliver en hjælp, som overskueliggøre pointerne, så der er en god forståelse igennem hele teksten. Intimitet bliver præsenteret og diskuteret og vi kan til sidst konkludere, at der er mange intimitets former, og at formen har ændret sig igennem historie. Både vores egne interviews og Winther et.al. afspejler, at der ikke behøves et konstant fysisk tæt nærvær, for at være intim med sine søskende, men at man sagtens kan påskønne distancen og være intime på samme tid.

Intimiteten har ændret sig og blevet en stabilitets faktor som har været overset af eksisterende familiestudier. Vores horisontale familieperspektiv har udmøntet i at, forstå søskendskabet som en relevant følelsesmæssig betydningsinstans. Rammen om individet har ændret sig, og familien er blevet til en følelsesmæssig og identitetsstabiliserende institution. Det ser vi for eksempel, når vores informanter omtaler deres søskenderelationer. De ligger vægt på vigtigheden af en følsom intim relation til deres søskende. Derfor konkluderer vi, at søskendskabet er betydningsfuldt som forskningsfelt. Vi betragter vores projekt som værende en mere specifik afhandling af betydningen af

søskendskabet. Det argumenterer vi for, at vores fokus har centreret sig om bruddet mellem søskende. Det har udmøntet sig i relevante diskursanalytiske observationer. Vi føler, at vi kan redegøre og udlede faglig substans ud fra analysen af vores observationer og teoretiske empiri. Vi mener, at vi har incitament for at kunne konkludere søskendskaber som værende en kontinuerlig instans. Vi vil lade dette være et oplæg til videre refleksion af søskendskabets position inden for familieforskningen.

”*Hvad er søskende?*”-studierne afsluttes metaforisk beskrivende, som at kaste bearbejdningerne fra forskningen videre ud til inspiration omkring søskendestudier. Ligesom at kaste sten i vandet og håbe den vil starte ringe. Vores projekt må være en af de ringe i vandet.

LITTERATURLISTE

Carsten, J. (2004) *After kinship*. Cambridge University Press.

Davies, B. & Harré, R. (2001) *Positioning: The Discursive Production of Selves I*: Wetherell, Margaret, Taylor, Stephanie & Yates, Simeon J. (eds.) *Discourse theory and practice: A reader*. Sage Publications. (s.261-271)

Dencik, L., Jørgensen, P. S. & Sommer, D. (2008) *Familie og børn i en opbrudstid*. Hans Reitzels. (s. 13-47 og s. 107-204)

Edley, N (2001) *Analysing Masculinity: Interpretative Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions I*: Wetherell, M., Taylor S. & Yates, S. J. (eds.) *Discourse as Data: A Guide to Analysis*. Sage Publications Ltd. (s.189-225)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) *Interview. Introduktion til et håndværk*. Hans Reitzels Forlag.

Kress, Gunther (2001) *From Saussure to Critical Sociolinguistics: The Turn Towards a Social View of Language I*: Wetherell, Margaret, Taylor, Stephanie & Yates, Simeon J. (eds.) *Discourse theory and practice: A reader*. Sage Publications. (s.29-46)

Potter, J. & Wetherell, M. (2001) *Unfolding Discourse Analysis I*: Wetherell, Margaret, Taylor, Stephanie & Yates, Simeon J. (eds.) *Discourse Theory and Practice: A Reader*. Sage Publications. (s.198-209)

Smart, C. (2007) *Personal Life. New directions in sociological thinking*. Polity Press.

Tjørnhøj-Thomsen, T. (2004) *Slægtskab: Tilblivelse, forbundethed og fællesskab*. I: Hastrup, K., (red.) *Viden om verden: En grundbog i antropologisk analyse*. Hans Reitzels Forlag. (s.142-147)

Winter, I. W., Palludan, C., Gulløv, E. & Rehder, M. M. (2014) *Hvad er søskende? Praktiske og følsomme forbindelser*. Akademisk Forlag.

http://www.denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Filosofi/Filosofiske_begreber_og_fagudtryk/diskurs?highlight=Diskurs

